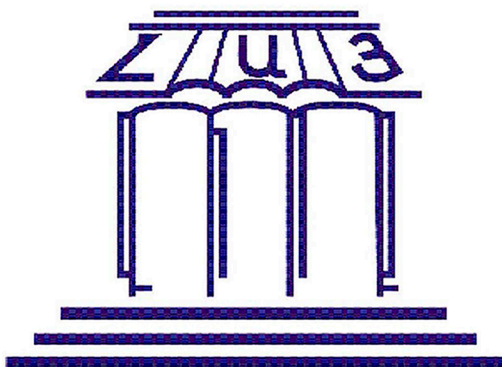

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
նշ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

15331

1925

352

S-30

352

S-30

լեւարներ բոլոր յերկրներէ, միացեմ!

Հ. Ս. Խ. Հ.

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ի Ր

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԵՏԻ ԳԱՎԳՈՐԾԿՈՄԻ
1924 ԹՎԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՅՈՒԹՅԱՆ

Հրատարակութիւն
ն Բայազետի գավառի մէջ

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԵՏ
1925

2010

7312

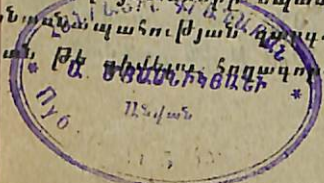
352
5-30
wf

ՆԿԱՏՎՈՒՄ ՎՐԵՊԱԿՆԵՐ

Յերես տող	Տպված է՝	Պրտի լինի՝
7 — 18	աղդային	աղդային
10 — 12	բշկա-բուժական- ներ	բշկա-բուժական- ներ
47 — 2	5 տոկոս	50 տոկոս
47 — 19	212 դեսյատին	312 դեսյատին
47 — 21	40724 դեսյատին	90724 դեսյատին
49 — 8	10100 դեսյատին	101000 դեսյատին
" — 11	Աղդալու	Աղդաղո
" — 24	դարլաղյաղցի- ներին	դարլաղյաղցի- ներին
" — 31	188 դեսյատին	1868 դեսյատին

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԵՏԻ ԳԱՎԱՌԸ 1924 Թ.

Յուրաքանչյուր պետական կամ հասարակական
որգանի գործունեությունը ուսումնասիրելու համար
ամենից առաջ անհրաժեշտ է ծանոթանալ նրա
տնտեսական դրույթյան հետ, վորից հետո միայն
հնարավոր կլինի լրիվ կերպով պատկերացնել տրվե-
լալ հիմնարկության աշխատանքների թերի և դրա-
կան կողմերը: Ներկա դեպքում, յերբ մենք անց-
նում ենք Նոր-Բայազետի Գավառային Գործադիր
կոմիտեյի մեկ տարվա գործունեության, ամենից
առաջ նկատի պետք է ունենանք, թե վորպիսի տնտե-
սական և քաղաքական պայմաններում է Գործադիր
կոմիտեն տարել իր աշխատանքները, և արդյո՞ք վերո-
հիշյալ պայմանները նպաստավոր են յեղել Գործադիր
կոմիտեյի աշխատանքների զարգացման ասպարիզում:
Ներկա դեպքում, նախ քան անմիջապես անցնելը
Գավառի գործկոմի աշխատանքներին, անհրաժեշտ է մեզ
լանդ առնել մեր գավառի տնտեսական դրույթյան վրա,
յանտո՞հանալ, թե ինչ չափով գավառի ազգաբնա-
լույթունը Հայաստանի խորհրդայնացումից հետո
լարողացել է իր տնտեսությունը րարելավել և վերա-
ինել մեր գավառի քայքայված դրույթունը:
Նոր-Բայազետի գավառի ազգաբնակչության հիմ-
ական զբաղմունքը նախապատերազմյան շրջանում
եղել է անասնապահությունը: Դա շատ բնական էր,
անի վոր գավառի թե աշխարհագրական և թե կլիմա-
ական պայմանները նպաստում էին գյուղացիությանը
նրանց անասնապահության զբաղմունքի գործով զբաղվելու,
ան թե անասնապահության զարգացումը:

6684-57
2001

Համաշխարհային պատերազմի ժամանակ, յերբ գյուղացիութեան յերկտասարդ և աշխատող ձեռքերը վերցվում էին գյուղից—ուղարկվում պատերազմի դաշտ, վորոշ ժամանակից հետո սկսվում և նվազել-գյուղացիութեան տնտեսութեան կարողութիւնը և դրան զուգընթաց անասնապահութիւնը, վորի ընթացքում—հողը, վորպէս գյուղացու տնտեսութեան ավելի մնայուն մի մասնիկ, ծառայում և վորպէս միակ արդարեւ գյուղացու ընտանիքի գոյութեան և աստիճանաբար բնականորեն անասնապահութիւնը տեղի յետալիս հողագործութեան, վորպիսին և շարունակվում և մինչև մեր օրերը:

Պիտի ասել, վոր մեր գավառի ամեն մի գյուղացի գոյում և, վոր հողագործութեամբ զբաղվելով նա հնարավորութիւն չէ ունենալու իրեն համար վորոշ չափով կայուն տնտեսութիւն ստեղծել, քանի վոր ինչպէս սկզբից ասացինք, նա չէ կարողանում քաղել այդ ասպարիզում գործադրած իր աշխատանքի պտուղը, շնորհիվ բնական պատահարների, վորով այնքան առատ մեր գավառը: Յեւ պիտի ասել, վոր մեր գյուղացիութիւնը վերջին տարիները արդեն վերջնականապէս հաշտվել և այն մտքի հետ, վոր պիտի հրաժարվել հողագործութիւնը հիմնական զբաղմունք համարելուց անմիջապէս պիտի անցնել անասնապահութեամբ զբաղվելուն: Նման ձգտմանը առանձնապէս ոժանդակել 1923 թվի վատ բերքը, յերբ կարկուտը, վորոշ տեղերում յերաշտը և մուկը քիչասեցին գավառի ցանքսեր մոտավորապէս 35 տոկոսը և դրա հետևանքով մենք անհնում ենք, վոր հաճեմատած 1923 թվի ցանած հողամասի տարածութեան, 1924 թվին փոխանակ ավելանալու, պակասել և: Այդպէս՝ 1923 թվին ցանված և յել 16,824 դեկտտին, իսկ 1924 թվին ցանված հող

տարածութիւնը հավասար և 15,830 դեկտտին:

Ինչպէս ընթերցողը նկատեց, մեկ տարվա ընթացքում, այսինքն, գավգործկոմի հաշվետու տարում, գավառի ազգաբնակչութեան քանած հողի տարածութիւնը պակասել և 1394 դեկտտին: Ինչպէս վերեւ ասացինք, այս հանդամանքը ապացույց և այն բանի, վոր մեր գյուղացիութիւնը աստիճանաբար դիմում և անասնապահութեան, և այդ յերեկույթը ավելի աչքի յերկնում 1923 թվի վատ բերքից հետո:

Վորպէս ավելի պերճախոս փաստ, ավելորդ չեր լինի բերել մի շարք փաստացի տվյալներ գավառի յերեք տարվա անասնապահութեան զարգացման վերաբերյալ:

1922 թվին խոշոր և մանր յեղջուրավոր անասունների թիվը գավառում յեղել և—124,788.

1923 թվին — — 150,858.

1924 » — — 163,826.

Ընդամենը յերեք տարվա ընթացքում անասունների բնակը աճել և 39,038-ով, իսկ յեթի նկատի ունենանք գավառում յերկու տարի գոյութիւն ունեցող ժանտախտը, վորի ընթացքում զոհ և գնացել 3306 գլուխ անասուն, ինչպէս և այն հանգամանքը, վոր Ն. Բայազետի գավառի ազգաբնակչութիւնը այժմ ամենաուժեղ միս մատակարարող գավառն և Յերեւանի շուկային, ապա թվում և թէ անասնապահութեան զարգացման խնդրում պատկերը պարզ պիտի լինի: Սակայն այս ամենը չի դալիս մեզ ասելու, վոր մեր գյուղացիութիւնը անցնելով իր նախկին հիմնական զբաղմունքին, այն և՛ անասնապահութեան, իր տնտեսութիւնը միանգամայն բաբելավել և և նույնիսկ կարող և հավասարվել նախապատերազմյան շրջանին, նման տեսակետ իհարկեւ, սխալ կլինի: Դաշնակցութեան իշխանութեան ան-

փառունակ որերին ազգաբնակչության մոտավորապես 35 տոկոսը, վորը կազմում էր թյուրք դյուղացիութունը, վոչնչացման և ֆիզիքական բայթաման էր յենթարկվել. այսոր նրանց մնացորդները վերադառնալով իրենց բնակման վայրերը, տնտեսագետ սոսկալի պայմաններում են ապրում: Յնթե դրանց ավելացնելու լինենք մեր գավառում վերջերս տեղավորած թվով մոտ 6 հազար տաճկահայ գաղթականներին, վորոնք ավելի քան վատթար դրության մեջ են գտնվում—այդ դեպքում մենք տեսնում ենք, վոր մեր գավառի ազգաբնակչության մոտավորապես 20 տոկոսը ապրում է տնտեսագետ ամենավատթար և սուղ պայմաններում: Մրանց դրության բարելավման խնդրում անվերջ մտահոգված է Մավառային Գործադիր Կոմիտեն: Մենք հիշալ թույլ տնտեսութուններին կարողացել ենք աշակցության գալ մոտավորապես 8 հազար բուլբով (անասուններ ենք գնել ու բաժանել) վորպիսի գումարը իհարկե, պիտի համարել բավականի խղճուկ յեղած ծով կարիքի հանդեպ:

Պարզ է, վոր մեր գյուղացության ապրուստի նման տնտեսական խղճուկ պայմանները անպայմանորեն պիտի անդրադառնային դավգործկոմի աշխատանքներին, նրա ապագա անելիքների և առաջադրած հրամայողական խնդիրների կիրառման գործում:

Յեւ շնորհիվ դրան է, վոր ամբողջ յերեք տարի, գավգործկոմը վոչ թե միայն հնարավորութունն է ունեցել դիմելու շինարար և կրթական բարելավման աշխատանքների, այլ նա հույսիսկ անկարող է յողել կանոնավորելու գյուղխորհուրդների աշխատանքները, ղենելով այն ցանկացած հիմքերի վրա, թե գործավարության և թե առհասարակ պետական հիմնարկության նմանվելու գործում: Միայն 1924 թվի բարենպաստ պայ-

մանները գավառի տնտեսական դրության և դրան գուզընթաց գավգործկոմի ֆինանսական դրության վորոշ չափով բարելավումը հնարավորութուն տվեց ձեռնարկել ելեքտրոկայանի կառուցման, վորը տասնյակ տարիներ նոր բայագեացիների յերազն ու վալփայանքն է յեղել, միմիայն բարի ցանկությամբ, սակայն վոչ գործնականով: Այս խոշոր աշխատանքը, վորպիսին տարի է գավգործկոմը հարվածային կերպով, արդեն ավարտվել է և նրա կառուցման, աջակցության գործում հպիտի մոռացության տալ Բայագետ քաղաքի բնակիչներին, վորոնք իրենց մասնակցութունը ունեցան, տալով առարաններ և աշխատող ձեռքեր:

Բացի ելեկտրոկայանից, հիմնական նորոգման են յենթարկվիլ քաղաքի մե շարք խոշոր հիմնարկութուններ՝ հիվանդանոց, դպրոցներ, բազնիք և այլն, վորոնք նույնպես կլանել են խոշոր գումարներ գավգործկոմի խղճուկ բյուջից: Գյուղխորհուրդների նախագահները, վոր մինչ վերջին ժամանակները ուժիկ չիյին ստանում, սկսել են ստանալ և վոր գլխավորն է, միանգամայն կանոնավորվել և լավ հիմքերի վրա յենդրվել գյուղխորհուրդների գրասենյակները և նրանց ինֆորմացիոն աշխատանքները:

Մասնալով կրկին անասնապահության դարդացման խնդրին, պիտի ասել, վոր այս սոսկարկում գավգործկոմը դեռ խոշոր անելիքներ ունի՝ ֆերմաներ կառուցելու և կաթնագործությունը ավելի բացիտալ հիմքերի վրա դնելու: Հնայած մեր գավառը միշտ աչքի յե ընկել իր անասնապահությամբ, սակայն համեմատելով նրան Լոռիի և այլ գավառների հետ, պիտի ասել, վոր բավականի հետամնաց է անասնապահության ողտագործման խնդրում և նա այդպիսին մինչև որս կատալում է գուտ նահապետական ձեւով, վորը իր ար-

դյուշքով և անասունների ազնվացման խնդրում բավական անտարբեր և հետաքննաց ե:

Շնորհիվ սրան և, վոր գավգործկոմը և մաս նավորապետ Հոգեօղկոմատի կողմից Ագրիջայում կառուցվելիք կաթնատնտեսական ֆերման խոշոր, նկատելի խթան պիտի հանդիսանա՝ գավառում ապագա անասնապահության զարգացման խնդրում:

Գալով գավառի քաղաքական կյանքին, պիտի ասել, վոր մեր գյուղացիությունը արդեն վերջնականապես կարողացել է ճանաչել իր բարեկամին ու թշնամուն. իր բաղդը վերջնականապես կապել է խորհրդային իշխանության հետ. ընտրել է վերջինի կողմից գծած, հարթած ուղին, վորով նա հպարտորեն ընթանում է, վառահաղեղով ամեն տեսակի դժվարություններ. խորհուրդների ընտրությունները վերջին անգամ յեկան ապացուցելու, թե վորքան մեր գյուղացիությունը արդեն սկսել է հետաքրքրվել և ակտիվ մասնակցություն ցույց տալ գյուղում գոյություն ունեցող բոլոր որգանների աշխատանքներին:

Յեթե գավառում մինչև որս կային մարդիկ, վորոնք կորցնելով իրենց նախկին փառքը, չեյին կարողանում հաշտվել այն մտքի հետ, վոր խորհրդային իշխանությունը կայուն է, անսասան է, այսօր նման տարրերը արդեն ստիպված են յիդել հրաժարվել իրենց հուսախաբ մտքից և կամենում են նույնպես ընտրել այն ուղին, վորով վաղուց ընթանում են մեր գավառի աշխատավոր գյուղացիությունը: Մենք այս տարի միաստուրքի գանձման ասպարիզում, վորպիսզի թեթեվացնենք տուրքի ծանրությունը թույլ տնտեսությունների վրայից, գավառում այդ նպատակով վորոշ աշխատանք տարանք, վորի ընթացքում ազատվեցին 5637 տնտեսություններ 49780 ռ. 20 կ. գումարով. այս հանգամանքը

գալիս է մեզ ասելու, թե մենք մեր հարկային քաղաքականությունը ընթացքում վորպիսի առաջնակարգ տեղ ենք տալիս չքավոր տնտեսություններին:

Ճիշտ է, գյուղացիության վորոշ խավերում կան դժգոհություններ, սակայն դրանք անցողակի բնույթ են կրում, քանի վոր հարկային քաղաքականության ասպարիզում, մենք ավելի նպաստավոր պայմաններ ենք կամենում ստեղծել գյուղացիության համար:

Չի կարելի ժխտել այն հանգամանքը, վոր գավառի ազգաբնակչությունը վաղուց է բռնել խաղաղության ուղին. վերջնականապես վերացել են ամեն տեսակի ավազակային և բանդիտային շարժումներ: Վայրեր, վորտեղ նույնիսկ ցարական կառավարության որոշ իշխում եյին տարբեր գույնի ավազակներ և տասնյակ գյուղեր անվերջ տիրություն, ահ ու սարսափի մեջ եյին ապրում, այժմ այդ բոլորը վերացել է և ամեն վրձ անցել է իր խաղաղ աշխատանքին:

Ազգային հարցը, վոր այս գավառում գտնվում էր ամենատխուր և մոայլ պայմաններում, այժմ նա միանգամ ընդմիշտ իր լուծումն է ստացել: Ստեղծվել է հայ ու թուրք գյուղացու համար այնպիսի հարեւանական անխախտելի պայմաններ, վորին վաղուց ի վեր ձգտել են մեր գավառի աշխատավոր գյուղացիները: Այսօր մեր խորհուրդների 4-րդ համագումարին մենք տեսնում ենք, թե ինչպես հայ, թուրք և ռուս գյուղացին, ձեռք-ձեռքի տված քրտնաթոր կերպով, աշխատանքի բահը իրենց ձեռքին, ստեղծում և վերաշինում են իրենց տնտեսությունը և բերելավում գյուղի կուլտուրական և շինարար կյանքը:

**ԳԱՎԳՈՐԾԿՈՄԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾՆԵ-
ՅՈՒԹՅՈՒՆԸ**

Նոր-Բայազետի գավգործկոմը խորհուրդների վեր-
ընտրության գավառական 3-րդ համագումարից սկսած
1923 թ. նոյեմբերի 26-ից մինչև 1925 թ. հունվարի
12-ը ունեցել է 38 նախագահության, պլենումի, գավ-
գործկոմի նիստեր. Գավգործկոմի—15, նախագահու-
թյան—23, ընդամենը—38: Գավգործկոմի շոշափած
հարցերի քանակը—184, նախագահության—479. ըն-
դամենը—663:

Հարցերի բնույթը.

Վարչակազմակերպչական	107—16	տոկ.
Կրթական	43—6	»
Ֆինհարկային և պարենհարկ.	48—7	»
Առողջապահական	37—5	»
Հող-գյուղատնտեսական հարկ.	94—14	»
Ձինվ. և պայքար դատալք. դեմ	10—1,5	»
Պայքար բանդիտիզմի դեմ	6—1	»
Պայքար մկնիքի դեմ	2—0,3	»
Ձանաղան	—	—163—24 »
Տնտեսական	—	—101—15,5 »
Շինարարական	—	53—8 »

Գրասենյակը ստացել է՝ Ներքգործժողովոմատից—
205 գրություն, մյուս կենտրոնական հիմնարկներից—
1731, բաժիններից և շրջագործկոմներից—6461, զա-
նազան գրություններ 1176. ընդամենը՝ 7573:

Ուղարկել է Ներքգործժողովոմատին՝ 180, մյուս
կենտրոնական հիմնարկներին—1812, բաժիններին և
շրջագործկոմներին—8856, զանազան գրություններ—
1164. ընդամենը—12012:

**ԳԱՎԳՈՐԾԿՈՄԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲԱԺՆԻ ՂԵԿԱ-
ՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ**

Հուս.յենթաբաժնին՝ Նախաձեռնությունը նոր
դպրոցական շենքերի կառուցման, դպրոցական տեխ-
նիկի հրավիրումը այդ գործի առթիվ: Ներկա ուսում-
նական տարվա սկզբին հայթայթելու համայնքի կող-
մից դպրոցի տնտեսական ծախքեր՝ վառելիքի, լուսա-
վորության, կահավորման, ինչպես և յեղած շենքերի
նորոգման. հաշվի առնել և գնահատություն յենթա-
կել յեղած դպրոցական գույքն ու ֆոնդը՝ ստեղծելով
ծախսերի համար նպատակահարմար հաշվապահական
ձեւ և հաշվա. ինվենտարի մատյաններ: Ընդհանուր հըս-
կողություն դպրոցական ֆոնդի հողերի նպատակա-
հարմար ոգտագործության և պայմանագրի ձեւ
գյուղհամայնքի (կուլտ.կրթական հանձնաժողովի) և
վարպետների միջև նոր շենքերի շինության, ծախքե-
րի նպատակահարմար գանձումն ու բաշխումը: Յեղած
ուսուցիչների յերկամսյա կուրսերի բացումը վերա-
պատրաստության համար և նոր ուսուցչական կազմի
հրավիրումը և նրանց բաշխումը ըստ գյուղերի և դպրոց-
ների, առանձին ուղղործություն դարձնել թուրք դպրոց-
ները վրա, 100 տոկոսով ավելացնելու. շենք չեղած
վայրերում նոր շենքեր ձեռք բերելը մասնավոր անհոտ-
ներից, բավարարելով տերերին տեղական ֆոնդերից:

Քաղուս աշխատանք՝ Որինակելի խրճիթ-ըն-
թերցարանների կազմակերպման աշխատանքները, վա-
րչիչների բավարարումը, ինչպես և բոլոր խրճիթ-ըն-
թերցարաններում յեղած ինվենտարի և գրենական պի-
տույքների հաշվեհաճումը հատուկ մատյաններում. լիկ-
կայանների կազմակերպման աշխատանքի նախաձեռ-
նությունը, նրանց ժամանակին բավարարելով գրենա-

կան պիտույքով և ուսուցիչներին դասագնով, Պարբերաբար ստուգումներ լիկկայաններում, ինչպես և դպրոցներում:

Առբաժին՝ Համաճարակ և փոխանցուկ հիվանդութունների դեմ հարվածային կարգով պայքարելու աշխատանքի կազմակերպումը, առողջապահական դերեկտիվներ, հրահանգների մշակումը և համայնքին իրազեկ գարձանը մի շարք շրջաբերականներով, դասախոսութուններ կազմակերպելով, պարբերաբար քընտելություններ նշանակելով աշակերտների առողջությունը ստուգելու, ընդհանուր հսկողություն և շրջանի հիվանդանոցների, բժշկա-բուժակայանների (բժիշկների) վարիչներին տարած աշխատանքների, գյուղացիների հետ ունեցած առողջապահական աշխատողների վերաբերմունքի և վարվելակերպի վրա, հայթայթումը բժշկասանիտարական ինվենտարի և նրանց պահպանումը:

Գավառի առողջապահական գրություն ուսումնասիրությունը, ըստ կարիքի բժշկական պերսոնալի հրավերումը:

Սոցապին՝ Գավառի սեկցիայի մշակումը, գույքի և ֆոնդի հաշվետվություն, պահպանման, հաշվառման և գնահատման ղեկավարություն, յեղած ֆոնդերի նպատակահարմար գործածման, բաշխման և գանձման, ինվալիդների ճշգրիտ հաշվառում, տալով վերջինների, գրքակցներ:

Տեղ. տնտ. բաժին՝ Ընդհանուր բաժնի նախաձեռնությունը տեղական տուրքերի գանձման, յեղած յեկամատի նպատակահարմար ոգտսգործման, հասույթաբեր շենքերի ձեռնարկությունների կապալով տալու, վարձի գանձման հսկողության և նախաձեռնություն նախահաշիվների կազմակերպ, ըստ հարկի ոգտագործելու յեղած ուժերը:

Մի շարք պետական, ձեռնարկություններ դնելու ինքնամատակարարման ուղղի վրա, հաշվառքի ղեկավարություն քաղաքի բանվորների և լքյալ բնակարանների, հաշվառման:

ՎԻՃ.-ՀՐԱՀԱՆԳՉԱԿԱՆ ԲՅՈՒՐՈՅԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵ. ՅՈՒԹՅՈՒՆԸ

Վիճ.-հրահանգչական բյուրոն կյանքի մեջ կիրառել և ընթացք և տվել գավգործկոմի նիստերում շուրջաված 663 հարցերին:

Բյուրոն հաշվետու ժամանակամիջոցում ուղարկել և 135 շրջաբերական և շրջաբերական-հրահանգներ, գլխավորապես կազմակերպչական բնույթ կրող և ուղղել հետևյալ հիմնարկներին՝

Նրջգործկոմներին — — 41

Գյուղխորհուրդներին — — 28

Նրջգործկոմն. և գյուղխորհուրդ. 43

Նրջգործկոմն. և բաժնիներին 23

Յելից և մարից մատյանի գրությունների թիվը 2247:

Գավգործկոմի միջոցներով և հատուկ պատվերով պատրաստվեց և բաժանվեց բոլոր գյուղխորհուրդներին և շրջգործկոմներին հաշվետու տարվա առաջին կիսամյակի համար հետևյալ գրասենյակային պիտույքները հանդերձ հարկավոր հրահանգներով՝ գրասենյակային աշխատանքները տանելու մասին.

Յելից — մարից մատյաններ — 83

Գյուղխորհուրդների նիստերի արձանա-

գրությունների մատյաններ — — 83 հատ.

Ցրիլ մատյաններ — — — 83 »

Վենտրոն ուղարկվող արձանագրությունների բաժնիներ յուրաքանչյուր գյուղին 72 հատ — 6976 »

Գործերի շապիկներ — — 82 »

Գյուղխորհուրդների բլանկներ — 1600 »

2-րդ շրջանը հատուկ շրջագործկոմ չունենալու հետևանքով ս./թ. մայիս ամսից կազմակերպված է շրջկոլեգիա, վորի ամբողջ գործերը կենտրոնացված է վիճահրահանգչական բյուրոյում: Բյուրոն ունեցել է 7 նիստ, վորտեղ շոշափել է լուծուժ հն ստացել 108 հարցեր: Սրանցից՝

1) Վարչա-կազմակերպչական — 24

2) Կրթական — — — 5

3) Հող-գյուղատնտեսական — 22

4) Տնտեսական — — — 7

5) Շինարարական — — — 15

6) Զանազան — — — 27

Բյուրոյի վարիչը բացի այդ աշխատանքներից՝ նախագահում էր գավառի հանձնաժողովում, իսկ կիսատ նումենկլատուրով և ամիսը 3 անգամ՝ լրիվ նումենկլատուրով: այն է՝ ամեն ամսի 1-ին, 11-ին և 21-ին ու ուղարկված են կենտրինական օրգանները:

Բաց ե թողած շրջագործկոմներին առաջին կիսամյակի համար սեղանի, մթերային և ինվինտարի ու հրամանի մատյաններ՝ յերեքական որինակ, ինչպես և հարկավոր քանակով գրենական պիտույքներ:

Պատրաստված և բաց ե թողնված գյուղխորհուրդներին 2-րդ կիսամյակի համար սեղանի, ստուգման, գույքի մատյաններ ամեն մեկից 64 հատ և բլանկներ՝ 23600 հատ, ինչպես և կենդանի ու մեռյալ ինվինտար ցուցակագրերու համար թերթիկներ հարկավոր քանակությամբ: Շրջագործկոմներին բաց ե թողնված յերեքական սեղանի և մեկական գույքամատյաններ:

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՄԱՍ.

Փափառի 3 շրջագործկոմները ունեն 15 անդամ, վորոնցից՝ 4 ավագանի անդամ — — 8

Թեկնածու — — 3

Կոմիտեի անդամ — — 3

Անկուսակցական — — 1

Գյուղխորհուրդների թիֆն ե — 64

Անդամների թիվը — — 748

Սրանցից՝ տղամարդ — — 727

Կիս — — — 21

Կուսակցական — — 345

Անկուսակցական — — 408

Գյուղխորհուրդները ունեցել են 969 նիստ, վորտեղ ձեռնվել են զանազան բնույթ կրող 2871 հարցեր:

Ամեն ամիս հավաքված են շուկայի և կոոպերատիվի գլխավոր ապրանքների և մթերքների գները և միջոցները նումենկլատուրով և ամիսը 3 անգամ՝ լրիվ նումենկլատուրով: այն է՝ ամեն ամսի 1-ին, 11-ին և 21-ին ու ուղարկված են կենտրինական օրգանները:

Ամեն ամիս վերցրված են առաժնից հիմանդանոցի և բուժարանի հիմանդանների շարժման տեղեկագրերը, հիմանդանների նկարագրերը: Բաժանված ե գավառի բոլոր բուժարանների յերթեվեկ հիմանդաններին անձնական տարեկան տեղեկագրեր՝ Վերցված ե գավառի մասշտաբով բուժարանների և հիմանդանոցների տարեկան հաշվետվությունը: Բուժարաններում հաշվետու տարվա ընթացքում հաճախողների թիվը հասնում ե 36,276-ի, հիմանդանոցներում պառկած հիվանդների թիվը — 682, վորոնցից մեռել են 14 հոգի, անցյալցրած մահաճակատների թիվը ե 4844: Վերահիշյալ բոլոր տեղեկությունները ներկայացրված են Կենտրինական օրգաններին:

Ամեն ամիս վերցրած են գավառի յինթաբաժնից ազգաբնակչության բնական շարժման գրանցումներ:

Գավառի մասշտաբով ծնվել են 4674, հոգի վորից, արական—2462, իգական—2212, մահացածների թիվը հասնում է 1676, արական—899, իգական—787. առնուհապ թյուներ—778, ապահարգաններ—21: Բացի այդ՝ յուրաքանչյուր յեռամյակում մշակված բլանկներով վերցված են գյուղխորհուրդներից ժողովրդի բնական շարժման տեղեկագրերը:

Վիճակագրությունն են յենթարկված բոլոր յեռամյակներում կոոպերատիվները և արդյունաբերական ձեռնարկությունները. բացի այդ՝ վերցված են ֆինտեսնություններից քրեից առևտրաարդյունաբերական ձեռնարկությունների յերկու վեցամյակների ցուցակները, այն ե՝ հոկտեմբերի 1-ին և ապրիլի 1-ին և իր ժամանակին ներկայացրված են կենտրոն:

Այդ ժամանակամիջոցում կատարված են հետևյալ ընթացիկ վիճակագրությունները՝

Լրացված են գավգործկոմի, շրջգործկոմների և գյուղխորհուրդների անդամների 780 հարցաթերթեր. կոոպերատիվների տեղական

2 տեղեկագր. 2 »

Հետախուզման 2 »

II-րդ աստիճ. 2* դպրոց. 2 հարցաց. 207 աշակերտ. 1-ին » 48 » 48 » 4057 »

2 մանկապարտեզների 2 » 204 »

4 մանկատների 4 » 301 մանուկն.

38 հասակավորների դպր. 38 » 893 սովորող.

Խրճիթ-ընթերցարաններ 19 » 1830 գրքերով

Գրադարաններ 2 » 10943 »

Ժողովուհամագումարների 2 տեղեկագրեր

Կարճատև դասընթացների 2 »

Թանգարան ֆիզիքանոց 1 »

Հրատարակչական 2 » 1922—23թ.թ.

*) Մեկը գյուղատնտեսական դպրոցն է:

Ակումբների 2 »

Փոխգլխությունների 1 » և

Թատրոնների տարեկան տեղեկագրեր:

Վերոհիշյալ բոլոր տեղեկությունները հավաքել են վիճակագիրները իրենց շրջագայություն միջոցին մեծ խնամքով և իր ժամանակին ներկայացված են կենտրոն վիճակագրության:

Կատարված է դարնան 5%-ային գյուղատնտեսական վիճակագրություն, վորի առթիվ գավառում յենթարկված են վիճակագրության 870 տնտեսություն. միաժամանակ լրացված են 81 գյուղթերթեր:

Գավառի հետևյալ 6 տիպիկ գյուղերում՝ Ուղակու, Նորագուղ, Յերանոս, Ն. Աղյաման Վ. Գյուղալգարա և Զոդ կատարված է ժողովրդի սննդի վիճակագրություն. ամեն մի տիպիկ տնտեսություն գրի յանձնված յոթ որով, վորով և ուսումնասիրվում է ժողովրդի ապրելակերպը:

Վիճակագրության և յենթարկված գավառի մեղվաբուծությունը, Գավառում զբաղվում են մեղվաբուծությամբ 104 տնտեսություն 687 փեթակներով:

Վիճակագրության են յենթարկված 1924 թ. քաղաքի պետական և հասարակական փոխադրական միջոցները: Պետական 1 ֆայտոն, 2 ֆուրգոն, 4 յերկանիվ և 4 սայլ, իսկ հասարակություն (քաղաքացիներ) 1 յերկանիվ, 10 ֆուրգոն և 314 սայլ:

Գյուղատնտեսական կուլտուրաների վերաբերյալ կազմակերպված են գավառի 13 գյուղերում կամավոր թղթակիցներ, վորոնց պարտականությունն է յեղել վիճակագիրների բաժանած բլանկները լրացնել և ամեն ամսի 1-ին ու 15-ին ուղարկել շրջկենտրոն. թղթակիցները դրանցման են յենթարկել բոլոր տեսակի պատվերները և հավաքել են բոլոր այն տեղեկությունները:

ները, վորը հրահանգված է նրանց, հազմակերպված է յիդել գավեկսպիրտ և 3 շրջանային եկսպերտ հանձնաժողովներ, վորոնց պարտականութիւնն է յեղել վիճակագիրներին և թղթակիցներին հավաքած տեղեկութիւնները քննութեան յենթարկել և այդ մասին կազմել համապատասխան արձանագրութիւններ: Այդ առթիւ շրջեկսպիրտ հանձնաժողովները ունեցել են 10-ական նիստ, իսկ գավհանձնաժողովը — 11: Գյուղատընտեսական բերքի վորակը և քանակը ստուգվել է վորձնահան կալերի միջոցով: Փորձական ցանքսը կալսել ենք հետևյալ չորս տիպիկ գյուղերում՝ Մաղկունք, Քյարիմքյանդ, Գյոլ և Ն. Զաղալու. կազմված հասուկ հանձնաժողովները համապատասխան արձանագրութիւններում գրի յեն տուել ստացված բերքը. վորձնական կալերի բերքից 2-ական ֆունտ հացահատիկ իբրև նմուշ ուղարկված է կենտրոն:

Գավառի բերքը մեկ դեռյալտինից՝ ցորեն — 27 փ., տարեկան 31 փ., գարի — 30 փ., կտավհատ 19 փ., խոտ 4½ սալ:

Գետնախնձորի նկատմամբ հուլիսիս յիդել են 18 դյուղերում իորձնական հավաքումներ. կազմված են համապատասխան արձանագրութիւններ, մեկ դեռյալտինից ստացված է բերք՝ 1000 փութ:

Վիճակագրութիւնից պարզվել է, վոր 1924 թվի աշնան ցանքսը գավառում, բացի Յելենովկայի գավառակից, վորտեղ աշնանացանքս չի կատարվում, բոլորում է՝ 1309,75 դեռյալտին տարածութիւն. ցանված է 15664 փութ 20 գրվանքա տարեկան, 52 փութ 20 գրվանքա ցորեն, ընդամենը՝ 15717 փութ սերմ:

Բացի այդ, հավաքված են իր ժամանակին ամեն տեսակի պատահարների տեղեկութիւնները, այն է՝ կարկտահարութիւն 1922 60 դ. 47½/₁₀-ով վնասված

իրաշտ: Հրուսած հողամասեր, անասունների հիվանդութիւններ և այլն:

Վերոհիշյալ բոլոր տվյալները իր ժամանակին կատարված են անփոփոխ և ուղարկված են կենտրվիզվարչութեան և այդ մասին տրված է 10 հեռագիր:

Գրավոր կապը կենտրոնի հետ յեղել է ուժեղ. կենտրոնից ստացված են զանազան վիճակագրական գործերի վերաբերյալ 122 գրութիւններ, վորոնց բյուրոն պատասխանել է 172 գրութիւններով:

Ահեղանի և զրավոր կապը շրջանների և գյուղ-թղթակիցների հետ յեղել է շատ ուժեղ, իսկ վերոհիշյալների կողմից վոշ բավարար:

Թղթակիցները կամավոր են, չեն ստանում աշխատավարձ, բացի շաբաթական 2 ուրինակ «Մաճկալ» թերթից, վերջինն էլ ստանում են վոշ կանոնավոր:

Բյուրոյի աշխատակիցների թիվը չի համապատասխանել նրանց առաջ գրված պահանջներին բավարարելու, բայց հնարավորութեան սահմաններում աշխատել է լուծել իր առաջ գրված բոլոր խնդիրները:

1922 — 23 թ. գյուղացիութիւնը անվստահորեն էր մոտենում վիճակագիրների տված հարցումներին և աշխատում էր ճիշտ պատասխաններից խուսափել: Այս առիթ գյուղացիութիւնը հիմնապես հասկացել է վիճակագրութեան կարեւոր նշանակութիւնը և այժմ վիճակագրի ամեն մի հարցին առանց առատամբի ալիս է լրիվ և ուղիղ պատասխան:

ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆԲԸ ԳԱՎԱՌՈՒՄ

Կառուցված են 18 նոր առուներ, մաքրված են 138-ը: Առուների յիւրկարութիւնն է ընդամենը — 417 կերտ: Այդ աշխատանքների ընթացքում գործադրվել է 13,340 բանվորական ձեռք:

Ա. Մ. ՅԱՆԻՅԱՆ

Անվան

ՎԱ Ե. ՕՂԱԿԻ

6684-57

Ծառատնկության կամպանիայի ընթացքում ամբողջ գտնվածություն տնկվել է 30,408 հատ պտղատու և անպտուղ ծառեր:

Դյուզական ճանապարհների կառուցման ասպարեզում արված է հետևյալը՝

Կառուցված ճանապարհների յերկարությունն է— 289 վերստ. աշխատող ձեռքերի թիվը— 12,237. իսկ աշխատող սալերի քանակը— 1231:

Կամուրջներ գտնվում կառուցված է 67: Սրանց վրա աշխատել են 4305 բանվորական ուժ և 953 սալեր:

Կառուցվել են 8 նոր զարդակալի շենքեր, վերահսկողություն է 37-ը. (մանրամասնությունները տես լուսին թաղամասի գործունեությունը):

1924 թ. սկսած շինարարական աշխատանքները զարիս են ասելու, վոր Նոր-Բայազետը զարթնում է, վտրի յե կանգնում: Դրան ապացույց բացի վերահիշյալ աշխատանքներից նաև

ՀԻԴՐՈ-ԵԼԵԿՏՐՈԿԱՅԱՆԸ

Հիդրո կայանը կառուցվում է Նոր-Բայազետ քաղաքում, Նորագույն կամ Քյավառչայ գետի վրա: Դեռ ևս սրանից 60—70 տարի առաջ, յերբ Նոր-Բայազետ քաղաքը նոր էր հիմնվում, գետից հանվել էր առև հատկապես ջրաղացի համար: Ահա այս առևն է, վոր կանոնավորված, լայնացված ու հարմարեցված է կառուցվող հիդրո-էլեկտրակայանի համար: Առվի յերկարությունն է մոտ 1 և կես կիլոմետր, լայնքը 3,2 մետր: Առևն մի վարկանում վերցնում է 2 և կես խորանարդ մետր ջուր, իսկ ապագայում կարող կլինի նույնքան ժամանակում վերցնել 4 խոր. մետր: Զրկանվում հավասար է 5 մետրի, վորով հիդրոկայանի ուժը լինելու յե առաջիմ 100, իսկ ապագայում 220

ձիու ուժ: Այսքանը մոտ տարիների համար Նոր-Բայազետի կարիքները լիովին կը բավարարի: Կայանում առաջիմ գրվում է մշտական հոսանքի գններատուր, իսկ շուտով կը գրվի փոփոխական հոսանքով, վորով հարավոր կը լինի եներգիա մատակարարել նաև մոտակա գյուղերին:

Հիդրոկայանի կառուցման աշխատանքն կանոնավոր հունի մեջ գրվեց միայն 1924 թ. հուլիս ամսի վերջից և այժմ արդեն համարյա պատրաստ է: Պետք է ասել, վոր կառուցման աշխատանքն ավելի շուտ կը վերջանար, յեթե գտնվում անհրաժեշտ բանակություն մարակյալ բանվորական ուժ լիներ: Ամբողջ գտնվում հագրվ կա 10—12 հոգի կանոնավոր պատշարող վարպետ. սրանց պահանք ավելի զգալի յեղավ մանավանդ այն պատճառով, վոր գտնվող բացառիկ յեռանդուն շինարար տարի ապրից, յերբ նման վորպիտների պահանջը շատ մեծ էր և պետք յեղավ այդպիսիք բերել տալ Յերևանից:

Հիդրո-էլեկտրակայանի համար տյուրբինը պատվիրված էր «Յուժմաստրիստին» Խարկովում, բայց ուշանալու պատճառով Յերևանից փոխադրված է առաջին կաշեգործարանում գտնվող մի տյուրբին ժամանակավոր ոգտվելու համար:

Ելեկտրակայանի ցանցն արդեն անց է կացված, լուսավորություն համար անհրաժեշտ համարյա բոլոր պիտույքները՝ մոտ 12,000 ուրբուլ արժողություն մը, գնված է Նոր-Բայազետ են տեղափոխված:

Անհրաժեշտ է մատնանշել, վոր տեղական ազգաբնակչության մեջ հիդրո-էլեկտրակայանի կառուցման սկզբում թերահավատ վերաբերմունք կար, սակայն վորի փոխարեն խոշոր հետաքրքրություն և լույսի անհամբեր պահանջ կա:

Կառուցման վրա շարված է մոտ 170 խորանարդ սաժ. շաղախով, 90 խոր. սաժ. չոր պատ, 110 խ. ս. պատ սալահատակված է և կարկասոված է մոտ 400 խ. ս. հողային աշխատանք:

Կառուցման ծախսը հասնում է 50,000 ռ.:

Այս հիդրո-եղեկտրակայանը Նոր Բայազետի հպարտության առարկան ու զարդն է լինելու:

Ձ Կ Ն Ա Բ Ո Ւ Ծ Ա Ր Ա Ն Ը

Նոր-Բայազետում հիդրո-եղեկտրակայանից հետո շինարարական աշխատանքների ասպարեզում խոշոր և առաջնակարգ տեղ է բռնում կառուցվող ձկնաբուծարանը: Սա գավառի տնտեսության համար շատ խոշոր նշանակություն ունի, մանավանդ վոր գավառի տնտեսության մեջ առաջնակարգ նշանակություն ունի ձրկ-նորսությունը:

Քաղաքի հարավային ծայրում կան շատ խոշոր աղբյուրների «Խաչեր» անունով, վորոնք ընդհանուր առմամբ որական տալիս են 100,000 գուլ մաքուր ջուր. ահա այս աղբյուրներին մոտ տեղում կառուցվում է նոր ձկնաբուծարանի շենքը, վորը լճափից գտնվում է 8 վերստ հեռավորության վրա:

Գեղարքունի ձուկը ձվաներ դնելու համար աշնանը մտնում է Նորադուղ գետը և նրանով բարձրանում գեպի վեր: Ղշաղ գյուղի մոտ գետը պատնեշով կտրված է, վորպեսզի ձուկն ավելի վերև չգնա, և հենց այդ տեղում էլ ձկնորսություն է կատարվում: Ձկնորսության այս միջոցին բռնված ձկների ձվաները, հավաքվելով ձկնաբուծարանում, արհեստական կերպով բեղմնավորվում են:

Ձկնաբուծարանի շենքի կառուցումը, չնայած ֆինանսական ու տեխնիքական միջոցների պակասին, ար-

դեն ավարտված է և մոտ ապագայում կսկսի գործել: Նույն տեղում հատկացված հողամասի վրա ապագայում կառուցվելու են նոր շենքեր և ավագաններ ձկնիկների աճեցման համար:

Շենքի կառուցումը նստում է մոտ 6,000 ռուբլի, իսկ ներքին կանոնավորումով մոտ 15,000 ռուբլի: Նոր շենքը, վորի հիմքը դրել է ընկ. Լուկաշինը 1924 թվի հուլիսի 28-ին, ունի 17 մետր յերկարություն և 8¹/₂ մետր լայնություն:

ՀՐԱԶԴԱՆԻ ՇԼՅՈՒԶԱՎՈՐՈՒՄԸ

Հրազդան գետն իր սկիզբն առնում է Սեանի լճից՝ Յելենովկայից 2 վերստի վրա գեպի Դիլիջան: Լճի բարձրությունը կայուն չէ և լինում են տարիներ, յերբ տարբերությունն արտահայտվում է սովորականից 2 արշին բարձր և կամ նույնքան ցածր դրությամբ: Այս տարբերությունը շատ է ազդում Հրազդան գետի հոսանքի վրա և յեղել են տարիներ, յերբ Հրազդանը Սեանա լճից ջուր չի առել վերջինիս մակերեվոյթի ցածր լինելու պատճառով, այլ հոսել է միայն աղբյուրներից ու վտակներից ստացած ջրերով:

Վորպեսզի հնարավոր լինի կարիք յեղած դեպքում ցանկացած չափով Սեանա լճից ջուր վերցնել, կատարվում են Հրազդան գետի խորացման և գետի սկզբի ուղղման աշխատանքները մոտ 3000 մետր տարածության վրա: Աշխատանքներն առ ալժմ կատարված են շատ դանդաղ ու ծանր, վորովհետև լճի հատակն այդ տեղում տրավերդինից է, մի յեփվածքից, վորն իր ամրությամբ մոտենում է բետոնին:

Պատնեղի հիմքի տեղն արդեն համարյա բոլորովին փորված է և վրա հասած ցրտերի պատճառով աշխատանքները ժամանակավորապես դադարեցված են:

Տ Ա Խ Տ Ա Կ ՁԵ 1

Գումարի 1923/24 ուսումն. տարվա ուսուցչություն վերաբերյալ

Շրջանների անունները	Ուսուցիչների թիվը											Մասն. հոգև. բաժնի	Ընտան. հոգև. բաժնի	Կուսակ. անդամ	Քանի հոգի քան. նվ. պ.	Մատակ. հոգև. բաժնի	Ընդ. թիվը դպր. աշակ. և խմբակների			Քանի խմբակ քանի աշ. և զալիս 1 ուսուց.		Ծանոթություն						
	Ըստ տեղի		Ըստ կրթ. ցենզի			Ըստ ազ գութ.		Մասն. հոգև. բաժնի		Ընտան. հոգև. բաժնի							Դպրոցն.	Խմբակն.	Աշակերտ.	Խմբակ	Աշակերտ							
	Արտական	Իրական	Ընդ. թիվ	Բարձր.	Միջն. բ.	Միջնակ.	Միջն. ց.	Տարրակ.	Հայ	Թուրք	Բուս						5 տ. ավել	5 տ. պակ.	Ամուսնաց	Ամուսն.	Կոմկոմ.		Անկոմ.	1 նվազ	2 նվազ	Գետական	Տեղական	Դպրոցն.
I Քաղաք	8	11	19	—	1	7	6	5	19	—	—	10	9	12	—	9	5	14	պետ.	պետ.	5	29	1009	1,53	մոտ. 54	մոտ. 54	Ազգաբնակչության թիվը 98,220 է. Ազգաբն. ամեն մի 1964 չնչին ընկնում է մեկ դպրոցական հիմնարկ:	
II Ղալոց	8	2	10	4	1	5	—	—	10	—	—	7	3	8	—	10	5	5	պետ.	պետ.	2	7	213	0,7	22	22		
III Քաղ. շրջան	13	3	16	—	—	3	4	9	16	—	—	15	1	14	2	3	13	4	12	պետ.	պետ.	10	39	975	2,4	61		61
IV Յեղի. շրջ.	10	5	15	—	—	4	8	3	12	—	3	4	11	12	3	1	14	2	13	»	»	9	28	759	1,86	51		51
V Մալա. շրջ.	14	2	16	—	—	1	5	10	16	—	—	3	13	12	4	2	14	2	14	պետ.	պետ.	12	42	938	2,62	59		59
VI Բասար շրջ.	13	2	15	—	—	4	3	8	10	5	—	6	9	11	4	1	14	7	8	պետ.	պետ.	12	27	561	1,8	38		38
Ընդամենը	66	25	91	4	2	24	26	35	83	5	3	45	46	69	22	7	84	25	66	պետ.	պետ.	50	172	4455	մոտ. 2 խմ.	մոտ. 50 աշ.		

1923/24 ուս. տարվա աշակերտության, սենյակների և դասաբանական պիտույքների վերաբերյալ

Շրջանների անունները	Դպրոցների թիվը					Սենյակ և կահավար.					Մանկ խմբ.		I ⁰ -ի խմբակների և աշակերտ. թիվը										Աշակ. թիվը						
	Մանկապարտ. II ⁰ դպրոց	Գյուղատնտ. Հայկակ.	I ⁰ թուրքակ. Ռուսակ.	Ընդամենը	Սենյակներ	Նստարաններ	Գրատախտակ Սեղան	Աթոռ կամ տաբ.	Գանի խմբ. և Տղա	Քանի խմբ.	Տղա	Աղջիկ	Քանի խմբ.	Տղա	Աղջիկ	Քանի խմբ.	Տղա	Աղջիկ	Ընդամենը	Ընդամենը									
I Քաղաքը	2	—	3	—	5	11	80	6	7	12	8	100	9	9	201	181	4	83	79	2	41	28	1	16	22	24	441	401	842
II ⁰ -ի —	—	1	—	—	1	10	120	5	4	3	—	—	1	28	16	1	24	21	1	17	5	1	7	14	5	86	59	145	
Գյուղատն. մանկապ.	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	26	—	1	34	8	—	—	—	—	—	—	2	60	8	68	
III Քաղ. շրջ.	—	—	9	1	10	31	222	16	8	8	—	—	5	58	109	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	58	109	167	
IV Յեղհեն. շրջ.	—	—	7	2	9	19	141	13	4	2	—	—	18	528	117	10	148	24	8	107	6	3	51	4	39	824	151	975	
V Բասար. շրջ.	—	—	6	6	12	21	102	11	6	4	—	—	10	289	79	8	197	28	8	132	13	2	21	—	28	639	120	759	
VI Մարտ. շրջ.	—	—	12	—	12	29	186	16	3	—	—	—	12	293	26	10	164	11	4	40	4	1	22	1	27	519	42	561	
Ընդամենը	2	1	1	37	7	2	50	124	866	70	32	29	13	10	91	74	12	249	25	10	130	7	3	43	—	42	832	106	938
													13	1833	612	46	899	196	33	467	53	13	170	44	172	3459	996	4455	

Հայ	Ռուս	Թուրք	Քուրդ
աղ. աղջ.	աղ. աղջ.	աղ. աղջ.	աղ. աղջ.
Քաղաքում	441	401	վորից՝
2-րդ աստ. դպ.	86	59	»
Գյուղատնտ.	60	8	»
Մանկապարտ.	56	105	»
			2 4

Հայ	Ռուս	Թուրք	Քուրդ
աղ. աղջ.	աղ. աղջ.	աղ. աղջ.	աղ. աղջ.
Քաղաք. շրջ.	824	151	»
Յեղհենով. շրջ.	639	120	71 38
Բասար. շրջ.	355	42	—
Մարտ. շրջ.	832	106	—

վարարել են ուսուցիչներին միջերթով, հացահատիկ՝ յուրաքանչյուրին 10 փութ, 1 փ. յուղ, 1 փ. պանիր, քաղաքի ուսուցիչներին նույն քանակությամբ միջերթ-ների տրվել է գավգործկոմի միջոցներից:

Մալական գյուղերը զլացան այդ միջերթներով իրիվ բավարարել իրենց ուսուցիչներին: Աշակերտու-թյան չքավոր մասը՝ 25 տոկ. բավարարված է ձրի գրե-նական պիտույքներով գավգործկոմի վորոշմամբ, իսկ վերաբնակիչ գյուղերում գաղթականների զավակներին բոլոր գրենական պիտույքները տրվել են ձրի:

Վառելիքով բոլոր դպրոցները բավարարված են յեղել գյուղերում գյուղհամայնքների հաշվին, իսկ քա-քաղում գավգործկոմի: Մալական գյուղերը անկանոն հատկացրին դպրոցներին վառելիք: Փաղաքի 1-ին և 2-րդ աստիճանի դպրոցներում մտցրված էր ուսումնա-վարձ, բայց ազգաբնակչությունը ընդառաջ չզնաց լուս-բաժնին և ընդամենը հավաքվեց 106 ռ. 90 կ.:

Կահկարասիքի մեծ կարիք էր գգացվում, զլխա-վորապես թուրք նորաբաց դպրոցներում: Կա ընդամենը 866 նստարան, 30 սեղան, աթոռ-տաբուրեերով 29-ը, գրատախտակ 70,

Թուրք դպրոցների համար պատվիրված է յեղել նոր ձեվի սեղան նստարաններ 135:

Աչքի յին ընկնում նայել շենքերի պակասությունը և նրանց անհարմարությունները: Կա ընդամենը 15 սե-փական շենքեր, մնացածը մասնավոր են: Կառուցվում են 8 դպրոցական շենքեր. իսկ 9-րդի հիմքը փորված է, բայց վարպետ չլինելու պատճառով չի կառուցվել: 10 ից ավելի գյուղերում տարվում են նախապատրաս-տական աշխատանքներ նոր դպրոցական շենքեր կա-ռուցելու: Մեծ դժվարություններ են հարուցում գե-րանների հայթայթման գործը. դրանց հայթայթման

միջոցները դյուրացնելու նպատակով տեղական միջոց-ներից բաց է թողնված 2,000 ռուբլի:

Բոլոր դպրոցները ունեն սեփական ֆոնդեր, վորը հաշվհառման է յինթարկված, ունեն ֆոնդի մատյան-ներ համարակալված, ժապավիհված և կնքված: Համա-րյա բոլոր դպրոցները ունեն 5 դես. տարածությամբ ամենահարմար հողամաս, ունեն նաև կենդանի ինվին-տար՝ կովեր, վիչխարներ և այլն: Ցանվել է ընդամենը 1393 փ. հացահատիկ, վորից 224 փ. կիսովի յե և 900 փ. գետնախնձոր:

Անցեկացված ծառատնկության կամպանյա: Դի-լիշանից բերված 750 անպատույզ և պտղատու ծառերը տնկվել են քաղաքում և գյուղական դպրոցների հողամա-սերում: Տնկվել է 3,000 ից ավելի ծառ: Դիլիշանից բերած ծառերի 90 տոկոսը բռնել է և պահվում է խնամքով:

Հունվարից սկսած կազմակերպված է լուսյենթա-բաժնին կից եկսպերտային հանձնաժողով, վորը զբաղ-ված է ուսուցչություն Վերապատրաստման գործով: Հաշվհառու ուսումնական տարվա ընթացքում յեղել է 12 ուսուցչական շրջանային կոնֆերանսներ և 2 գա-վառական համագումար, վորտեղ լավել են զեկուցումներ և տրվել են փորձական դասեր:

Վերապատրաստման աշխատանքների ասպարիզում կատարվել է հետևյալը. ուղարկվել են Ցիբեվանի բարձր տիպի դասընթացները 4 հոգի, 2) Դիլիշանի գյուղա-տնտեսական — մեղվաբուծական 3 հ. և 3) Լենինակա-նում կազմակերպված թրքական կուրսերը 4 հոգի: Տե-ղումս բացվել է 1½ ամսվա առարկայական դասը-նթացներ հաճախել են 41 ուսուցիչներ, բացի 22 այլ ունկնդիրներից: Դասընթացների արդյունքը զգալի յե:

1924/25թ. ուսումնական տարվա սկսածից սից սինչի գեկտեմբերի 31 ը վերանորոգված են 36

դպրոցական շենքեր, պատրաստված են 248 հատ հոր ձեզի աշակերտական սեղաններ, նստարաններ: Սեղաններից 100 հատը թուրք դպրոցների համար է: Պատրաստված է նաև 28 գրատախտակներ: Թրքական այն դպրոցները, վորոնք չունեն ֆոնդ ստանում են ձրի գավգործկոմի միջոցներից: Կառուցված է 10 դպ. նոր շենքեր, վորոնցից 8-ը կառուցված է ըստ Լուսժողովուրդի հատակագծի, իսկ 2-ը կառուցված են տեղերի նախաձեռնությամբ: Դպրոցական շենքերից միայն մեկն է ավարտված, իսկ մյուսները դեռ պիտի ծածկել: Դպրոցական նոր շենքերի կառուցման գործին խոչնդոտ է հանդիսացել այն հանգամանքը, վոր պահանջված քանակությամբ վարպետներ չկար, յեղածն էլ աշխատում էր ելեկտրոկայանի վրա: Դպրոցների համար 4 գյուղահամայնքները բերել են գերաններ և տախտակներ:

Շենքերի կառուցման հսկողությունը կատարվում է հատուկ տեխնիկի միջոցով, վորին բավարարում էր գավգործկոմը:

Չնայած գերանները բաց է թողնված ձրի, բայց մի գերանի վախադրումն ուսումնում է 3 ու. 50 կ. մինչև 4 ու. նոր դպրոցական շենքեր կառուցելու նպատակով տարվել են նախապատրաստական աշխատանքներ: Մ. տ 20 գյուղերում պատրաստել են քարեր և անհրաժեշտ նյութեր դարնանից կառուցման աշխատանքներին անցնելու:

Գավառում 1924 թվին կա 91 դպրոցական հիմնարկներ:

1. Բաղաջում 6 դպրոց՝ 1-ը 11⁰. աստիճանի, 1-ը գյուղաանտեսական, մեկ մանկապարտեզ և 3 առաջին աստիճանի դպրոց:

2. Բաղաքի շրջանում 10 դպրոց առաջին աստիճանի, վորից 2-ը թուրքական և մեկը (յոթնամյակ) գյուղ-յերիտ. դպրոց:

3. Մարտունի շրջանում 10 առաջին աստիճանի դպրոցներ:

4. Բառարգեչարի շրջանում 21 առաջին աստիճանի դպրոցներ, վորից 12 թուրքական և մեկ գյուղ-յերիտ. դպրոց:

5. Յելենովկայի շրջանում 9 առաջին աստիճանի դպրոցներ, վորոնցից 2 ուսական:

Ուսուցչություն կարիքը այս ուսումնական տարում դարձյալ գլխի յե: Յեղած ուսուցիչների կազմին անհրաժեշտ էր ավելացնել անպայման 200 հոգի, Ուսուցիչների թիվը, կրթական ցենզը, ազգությունը հետևյալ պատկերն և ներկայացնում: Ըստ ցենզի՝ բարձրագույն կրթության տեր 3, միջնակարգից բարձր-1, միջնակարգ 57, միջնակարգից ցածր 25, տարրական կրթության 54: արհեստավոր մասնագետ 1, սրանցից տղամարդ 107 և կին 34: Հայեր 129, Թուրք 9, և Այսորի 1, ուս 2. ընդամենը— 141:

Բառարգեչարում բացված են յեղել կիսամյա դասընթացներ թուրքական ուսուցիչներ պատրաստելու նպատակով, վորտեղ սովորել են 8 թուրք և 2 հայ ուսուցիչներ և ցանկացող տեղացիներ: Վերջիններից 6 հաստատված են ուսուցչական պաշտոնում և ուղարկված թուրքական դպրոցներ:

Հրահանգված էր աշխատանքները սկսել սեպտեմբերի 10-ից, բայց մինչև սեպտեմբերի 20-ը հազիվ է հաջողվել կանոնավորել, քանի վոր դաշտային աշխատանքների ժամանակ գյուղացիությունը վոչ մի դեպքում իր յերեխաներին չի թույլատրում հաճախել դպրոց: Աշակերտները դպրոցներ ընդունելու համար արգելադրված են յեղել համարյա բոլոր գյուղերում անձնագրավորներ, մասնակցությունը լուս. բաժնի, Իավգործկոմի, պրոֆմիտիյան, կուսակցություն, և պատ

կոմիտեի ներկայացուցիչները, ինչպես և դպրոցական խորհրդի անդամները:

Աշակերտության ընդհանուր թիվն է— 5250, վորը կազմում է գավառի դպրոցական հասակ ունեցող յերեսնաների մոտ 36 տոկոսը: Կան դպրոցներ, վորտեղ 6 խմբի 300 աշակերտների հետ պարապում են ծուռուցիչներ, մի հանգամանգ, վորը խոչնդոտ է հանդիսանում աշխատանքների նորմալ ընթանալուն: Խմբակներում աշակերտների թիվն է՝ ժինի մոտ 15, մաքսիմում 60: Լուսժողովուրդը բավարարում է աշխատավարձով ըստ ֆիզիքական ուժի, ուստի յեղած կազմը չի կարող բավարարել կարիքներին: Վառելիք դպրոցներին մատակարարում են գյուղական համայնքները, բոլորն էլ ապահոված են վառելիքով, բացառութեամբ մալական գյուղերի: Քաղաքի դպրոցների վառելիքը հոգացվում է տեղական միջոցներով:

ՔԱՂՆՈՒՍ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ 1923—24 թ.

Քաղուս աշխատանքը Նոր Բայազետի գավառում կանոնավորվել է 1924 թվի սկզբներից, Մինչ այդ նորոգել է իր կազմակերպչական շրջանը:

Քաղուսի ապագա առը գավառի տնտեսում դեռ այդպիսի որինակ «Խորհրդային Հայաստան» և իրենց ժամանակ կազմակերպված չէր. հաճախակի փոփոխվում էին վարիչները, չկար հրահանգիչ, ակումբի վարիչ, այլն, Բայց չնայած այդ բոլորին՝ մաքսիմում ջանք թափված անելու այն բոլորը, ինչ հնարավոր է յեղել իր չի աշխատել:

Գավառում 1923 թվին աշխատել են 38 լիկկայանների խմբակներ: Նախագինակոչայինների համար լիկկայանները քաղաքում յեղել են 2, իսկ շրջակայաններում 37, խմբակների թիվը յեղել է 41, վորից 7 կազմված յեղել կիսադրոգիաներից, իսկ 34 անդրադետներից:

Լիկկայաններում պարապմունքը սկսվել է հոկտեմբերի 15-ից և վերջացել մարտի վերջերին:

Լիկկայաններում պարապող դասաւանդների թիվը յեղել է 46, վորից 8-ը ունեցել է միջնակարգ, իսկ 38 տարրական կրթութուն:

Սովորողների թիվն է յեղել 1047, վորից՝

Կոմսունիստ — 207

Կոմյերիտ — 228

Նախագորակոչայիններ — 473

Բատրակներ — 356

Կանայք — 24

Գյուղացիներ — 110

Կենտրոնից ստացված դասական և գրեական պիտույքները չեն բավարարել յեղած կարիքները:

Յուրաքանչյուր 4 սովորողին հասել է մեկ գիրք դասաւանդները իրենց հասանելիք աշխատավարձը լիովին չեն ստացել:

Խրճիթ-ընթերցարաններ յեղել են 26, այն էլ մեծ գյուղերում: Խրճիթները իրենց կոչման բարձրութեամբ կանգնած չեն յեղել, չեն ունեցել գրականութուն, տեխնիքական հարմարութուններ և կարող վարիչներ:

Ընթերցարանները գավառի ուսից ստացել են մեծ թիվ գրքերից՝ «Մաճկալ» «Մարտակոչ»:

Քաղաքում յեղել է մեկ գրողարան-ընթերցարան, վորը անհամապատասխան շինքում գտնվելով՝ կանոնաթափված անելու այն բոլորը, ինչ հնարավոր է յեղել իր չի աշխատել: Միայն վերջերս է տեղափոխվել:

Գրողարանը կարիք ունի հայերեն գրականութուն:

Քաղաքում կա յերկու ակումբ, վորից մեկը կոմերիտութեան անդամների համար է, իսկ մյուսը

բանվորական, վորը ղեկավարում է պրոֆմիությունը, Սակայն ղեկավարությունը շատ թույլ է յեղիլ ընդհանրապես պիտի ասել, վոր պրոֆմիությունը մասների միջով է նայել ակումբի աշխատանքների կանոնավորման, Միմիայն վերջերս պրոֆմիությունը ակումբին տվեց մի վարիչ:

Գավառի կենտրոնում կա մի բնավորը ղեկ շահույթի իր կոչման բարձրության վրա լինելուց: Շըջաններում կան 8 բնակներ, վորոնք վոչ մի հարմարություն չունեն և վորոնց ղեկորացիաները կազմված մի քանի մետր կտորից:

1924/25 թ. ԳՈՐԾՈՒՆԵՅՈՒԹՅՈՒՆԻՑ

1924/25 թվի աշխատանքները համեմատաբար ընթանում են ավելի նպաստավոր պայմաններում:

Գավգործկոմը քաղուս աշխատանքների համակարգմել եր որինակելի նախահաշիվ, վորը սակայն կետրոնը 3/4 կրճատեց, Այդ կրճատումը անշուշտ կազրադառնա աշխատանքի նորմալ ընթացքի, արդյունք վետության վրա:

1924—25 թ. գավառում աշխատում են 46 լիկկյաններ 55 խմբերով, վորից 15 խմբակը կիսավրագների համար է, իսկ 40-ը՝ անգրագետների: Ազգայնփոքամասնությունների համար բացված է յերեք լիկկայան: Լիկկայաններում աշխատում են 58 դասատու վորոնցից 20 միջնակարգ կրթությամբ, իսկ 38 տարրական: Սովորողների թիվը խոշոր է, բայց միջոցների կան բանալու նոր լիկկայաններ: Պարապմունքները թանում են կանոնավոր:

Սովորողների թիվը է գավառում 1950, վորոնց կոմսունիստներ — 138

կոմյերիտականներ—279

Բատրակներ — 681

Դյաւղացի — 402

Կանայք — 320

Քաղաքում սովորողների թիվը է 269. վորոնցից՝ կանայք—40, նախագորակոչ.—116, բատրակներ—66, պրոֆմիության անդամ և միլից.—47:

Բոլոր դպրոցները ստացել են դասական և գրեական պիտույքներ: Ամեն մի սովորողին արված է 1 տետր, 1 մատիտ և 2-ին 1 գիրք: Դասական և գրեական պիտույքները ստացված է գլխադրուավարից, կոմյերիտագավիտմից և գնված է քաղուսի միջոցներից: Քաղուսը ունեցել է 1707 հատ «Գրագետ» գիրք 2188 հատ տետր և 2566 հատ մատիտ:

Կազմակերպված է կորչի անգրագիտությունը՝ կերությունը, ինչպես և անգրագիտության դեմ պայքարող արտակարգ հանձնաժողով: Պարապմունքները լիկկայաններում սկսվել են նոյեմբերի 1-ից:

Ակումբային աշխատանքները ղեկ կանոնավորված չեն: Չնայած, վոր կազմված է վարչություն և ակումբը ունի 4 սեկցիաներ՝ գրական, գեղարվեստական, նոր կենցաղային, թատերական և քաղաքական, բայց և այնպես ակումբային աշխատանքը կադում է: Ակումբը ունի իր առանձին վարիչը. ակումբին կից բացվել է Լենինյան անկյուն: Ակումբին կից կա դրադարանը՝ թերթեր, ունի իր առանձին վարիչը. աշխատում է բավարար: Գրադարանը՝ թերթեր, բաց է ունի 8 ժամ, իսկ կիրակի օրերը 3 ժամ:

Գրադարանից գիրք վերցնողների թիվը է 130, իսկ ընթերցարան հաճախողներինը որեկան միջին հաշվով 10 հ. ընթերցարանը ստանում է հայերեն և ռուսերեն լրագրեր: Հայերեն գրքերի թիվը է 130, Գրադարանը

րանում կատարվեց գրքերի գտում և ցուցակի պատճեն ուղարկված և գլխադրուսվարին ի հաստատութուն:

Խրճիթ-ընթերցարանների թիվը և 32, վորից 5-ը որինակելի յե, 3-ը ազգային փոքրամ. համար, վորոնցից 1-ը որինակելի յե: Շարքային խրճիթ-ընթերցարանները աշխատում են թույլ, վորովհետև վարիչը չի ստանում վարձատրութուն և շահագրգռված չե այդ աշխատանքում: Որինակելի խրճիթ-ընթերցարանի վարիչները ստանում են ռոճիկ ամսեկան 10 ռ. 50 կ.: Բոլոր որինակելիներին հատկացրված են շենք և տրված են բոլոր հարմարությունները: Խրճիթ-ընթերցարանները ունեն իրենց խորհուրդը բաղկացած 3 հոգուց. խրճիթ-ընթերցարանները մեծ կարիք են գտնում գրականության: քաղաքը իր միջոցներից ուղարկում և ընթերցարաններին մեկական որինակ «Խ. Հայաստան», իսկ խրճիթները իրենց միջոցներով բերում են «Մաճկալ» և «Մարտակոչ» թերթերը: Կա նաև շրջիկ գրադարան վորը նույնպես մեծ կարիք ունի գրականության: Մթանի խրճիթ-ընթերցարանի վարիչները չեն աշխատում, պատճառաբանելով, վոր իրենց տնտեսական միջոցները թույլ չեն տալիս աշխատելու ձրի: Բոլոր խրճիթ-ընթերցարաններին բաց և թողնված մատյաններ Կավառում կան 12 փոքր բեմեր, տրվում են ամիս 1—2 ներկայացումներ. տեղիս քաղաքի բեմին գալի գործկոմը տվել և նոր նստարաններ, կուլիսներ, քաղաքում կազմակերպված է սիրողների խումբ, վորը տալիս և ամսեկան 2 ներկայացում:

Սիրողների խումբը կազմակերպված և նաև Փաշաբլաղ գյուղում:

Մարտունիի և Յելենովկայի շրջկենտրոնների բեմերի համար բաց և թողնված քաղաքում նախահաշիվ 100-ական ո.

Կաշի գործկոմը ցույց և տալիս հնարավորության սահմաններում ամեն տեսակ աջակցութուն:

Գյուղփոխոգկոմները ցույց են տվել խրճիթ-ընթերցարաններին պետք յեղած ոճանդակութունը, տալով վառելիք, սեղաններ և այլն:

ՊԻՈՆԵՐԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

Ն. Բայազետի գաղառում պիոներական (պատկոմական) կազմակերպությունը գոյութիւն ունի 1922 թ. սկզբնական շրջանում այն ե՛ 1922—23 թ. պատկոմական կազմակերպությունը իր կուլեկտիվները ունեւր միայն քաղաքում, վորտեղ կազմակերպված էին մանկատները և 1-ին աստիճանի դպրոցները:

1924 թ. Նոր Բայազետի պիոներական կազմակերպությունը արգին սկսում և դառնալ մասսայական 1924 թ. ապրիլ—մայիս ամիսներում տեղիս Կոմյերիտ-միության գավկոմի ղեկավարությամբ և լուսբաժնի աջակցությամբ բացվում և գաղառային հրահանգչական կուլսներ, վորտեղ սովորում էին գյուղերից յեկող կոմյերիտ-միության անդամները, վորոնք կուլսները ավարտելուց հետո մեկնեցին գյուղերը՝ պիոներական կուլեկտիվներ կազմակերպելու:

Մայիս ամսից սկսվում և գյուղերում պատանիներին կազմակերպելու աշխատանքները և այդ աշխատանքների շնորհիվ և այսուր մեր գաղառում ունենք կազմակերպված 24 կուլեկտիվներ, վորոնցից 6 քաղաքում, 18 գյուղերում:

Քաղաքում կազմակերպված են բոլոր 1-ին աստ, դպրոցները և 2-րդ աստ. դպրոցը:

Հետևյալ գյուղերում կա պիտեներական կոլեկտիվ

Յեկենովկա

Զոչո

Շահրիդ

Գոմաձոր

Որդակու

Մաղկունք

Դալիզարդաշ

Փաշաբյանդ

Բաշքյանդ

Ղուլալի

Գյուզաշի

Քյոսամահմադ

Մարտունի

Ալիդու

Աթամխան

Բասարգեչար

Ն. Գյուզալդարա

Գյուդակբուլաղ

1-ին շրջանում

315 պիտեն

2-րդ շրջանում

444 պիտեն

3-րդ շրջանում

145 պիտեն

4-րդ շրջանում

180 պիտեն

Քաղաքում 288 պիտեն

Այժմ ընդամենը պատկուռ ունենք—1402:

Բոլոր կոլեկտիվները քաղաքում կից են կոմյերիտ ընթերցանարանին, իսկ գյուղերում՝ դպրոցներին:

Ըստ սոցիալական դասերի

Բանվորների յերեսաներ—2

Գյուղացու » 1362

Մաշակողներ » 35

Վորսեր » 5

Ըստ ազգության

Հայեր—1390

Ռուսներ—12

Ըստ սեռի՝ տղա —1114

աղջիկ— 238

ԼԿՑՄ անդամներ են 80 պիտեն:

Ըստ գրագիտության

Անգրագետներ (սովորում են)—59

Վիսագրագետներ —129

1-ին աստ. դպր. սովորող. —1237

2-րդ » » » — 47

Մասնագիտական —30

Ըստ տարիքի՝ 8—11 տարեկան—247

11—14 » —973

14—16 » —182

16 տար. բարձր — 25

Ըստ պիտեն. ստաթի՝ 1921 թ. անդամ.— 3

1922 թ. » — 63

1923 թ. » — 45

1924 թ. » —1291

Այս թիվը վերցրած առ 1-ը հունվարի:

Գյուղերում, գյուղացիության վերաբերմունքը դեպի մեր կազմակերպությունը յեղել է լավ, բոլոր գյուղերից ԿՑՄ. և կուսընթերցանող, դուրսդուրհուրները դիմում են իրենց գյուղերում ևս կոլեկտիվներ կազմակերպելու. բայց տնտեսական պայմանները թույլ չեն առիթ բոլոր գյուղերում ունենալու պիտենական կոլեկտիվներ: Գյուղի կանայք ուրախությամբ իրենց յերեսաներին բերում են և գրել տալիս պիտեն:

Ուսուցչության վերաբերմունքը նույնպես բավարար և. ամեն կերպ աշխատում են պիտենական կոլեկտիվի աշխատանքներին աջակցել:

Պիտենական կազմակերպության շնորհիվ գյուղերում անցնելուց լավ պիտենական կարմիր կնուսներով: Կնքվածների թիվը հասնում է 85:

Քաղաքում և շրջանում ունենք 6 պատկոմական հրահանգիչներ:

Քաղաքում ունենք պիոներական ակումբ, վոր ունի Լեսինյան անկյուն և սեկցիաներ՝ բնագիտական, քաղաքական և յերգեցիկ: Շրջանների կենտրոններում նույնպես ունենք ակումբներ:

Բոլոր կոլեկտիվները ունեն իրենց պատի լրագիրները, վորոնց մասնակցում են իրենք պիոներները: Կազմակերպության կապը հիմնարկների հետ բավարար է, միայն վերջերս մի շարք հիմնարկներ հրաժարվում են իրենց շեֆությունից:

Ցելանովկայում ունենք ռուսական կոլեկտիվ 2 պիոներից, վորը ունի իր պատի լրագիրը ռուսերեն լեզվով: Քաղաքում ունենք կազմատուն, վորտեղ մինչ այժմ կազմված է 50 գիրք (մեծ և փոքր), բայց տնտեսական միջոցներ չունենալու պատճառով աշխատանք կազմատնում կադում է:

Թուրքերի մեջ աշխատանք չե տարվում՝ թուր հրահանգիչ չունենալու պատճառով: Վերջերս արգելվեցին և ձեռք առված թուրք շրջանները կազմակերպելու: Պիոներական կազմակերպությունը իր գաղափարական դեկավարությունը ստանում է կուսակցությունից և 4 մյերիտսիությունից:

Բոլոր կոլեկտիվները ստանում են «Ավանգարդ» և թղթակցում են թերթին:

ՏԵՂԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՍՈՒԹՅԱՆ ԲԱԺԻՆ

Հաշվետու տարվա ընթացքում տեղ. տնտեսություններում արամադրություն տակ յեղի են 18 ազգայնացրած լատիներ, 7 պահեստներ, 2 ջրաղաց, քաղաքի բանիքը, սպանդանոցը, 34 պետականացրած տներ, վորոնցից՝ 16-ը շրջաններում են և տպարանը:

Տարվա ընթացքում տրված են վարձով՝ 15 խանութ, 2 պահեստի շենքեր, 2 ջրաղաց, բաղնիք, Պահեստներից 5-ը չի տրվել վարձով և վճարի յեկամուտ չի ստացվել:

Կապով տրվել է 2 ջրաղաց տարեկան 1100 փգարով, ազգայնացրած շենքերից 20 նում տեղավորված են պետական հիմնարկությունները, սրանց վրա տնտեսական բաժինը վերանորոգության մեծ ծախսեր են արել, բայց վոչ մի վարձ չի ստացել: Հիմնովին վերանորոգվել են 2-րդ աստ. դպրոցի շենքը, հիվանդանոցը, 1-ին աստ. դպրոցը, բաղնիքը, շարված է քաղաքային այգու պատերը և բացի այդ կատարված է մի շարք մանր վերանորոգություններ:

Տնտեսական բաժինը ունեցել է հետևյալ մուտքը՝ Քաղաք բերված և գավառից արտահանված

տնտեսությունների վաճառքից	—	—	—	488	ր.	16	կ.
ձուկայի հասարակական կշիռքից և սպանդանոցից	—	—	—	376	»	17	»
Տպարանից	—	—	—	1457	»	90	»
Խանութների վարձ	—	—	—	525	»	—	»
№№ 1 և 2 ջրաղացներից	—	—	—	1320	»	—	»
Բաղնիքից	—	—	—	60	»	—	»
Ընդամենը	—	—	—	4227	»	23	»

Ցելը յեղի են՝

2-րդ աստ. դպրոցի վերանորոգման	2017	ր.	30	կ.
Հիվանդանոցի վերանորոգման	1537	»	37	»
1-ին աստ. № 2 դպր.	622	»	38	»
Քաղաքային այգու պատերի	110	»	—	»
Քաղաքի բաղնիքի վերանորոգ.	259	»	70	»
Հիմնարկների համար գնված վառելիք	450	»	—	»

Ընդամենը 5996 ր. 75 կ.

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ՑԵՆԹԱԲԱՃԻՆ

Հաշվետու տարվա ընթացքում գավառում գործել յեն 5 բժշկա-կայաններ՝ Նոր-Բայազետի, Յելենովկայի, բասարզեչարի, Մարտունիի, և Ն. Գյոզար-գարայի: Հաճախել են 36,276 հիվանդ, վորոնց 2/3 մասը հաճախել և բաղաքի բժշկա կայանը, իսկ մնացածը շրջանների: Հաշվետու տարում գավառում յեղել և միայն մեկ հիվանդանոց Նոր-Բայազետում 15 մահճակալով: Ժրագրված և մահճակալների թիվը հասցնել առաջիկա տարում 25-ի և բաց անել 3 գյուղական հիվանդանոցներ 5—6 մահճակալով:

Այս տարի Գավառում կա ատամնաբույժ, բայց կա ատամնաբուժական-տեխնիքական կարիսետ Լաբարատորիա:

Հաշվետու տարում յենթարկված և հիմնական վերանորոգման հիվանդանոցը:

Հիվանդանոցում յեղել և 341 հիվանդ, վորոնց 319-ը դուրս և գրվել, 14-ը մահացել են, իսկ 8-ը դեբժշկվում են*): Մահացության դեպքերը կազմում 4,090/0: Մահացության տոկոսների շատ լինելը բացատրվում և հետևյալով. առաջինը՝ ազգաբնակչության իր հետամնացության շնորհիվ բժշկական ոգնության դիմում ծայրահեղ դեպքում, յերկրորդը՝ գյուղերի և ավերության և գավառային և շրջանների կենտրոններից: Հիվանդանոցային որերի թիվը և 4844:

Վեներական հիվանդների և մալարիկների թիվը բավականին քիչ և: Բայց աչքի և մորթու հիվանդությունով տառապողների թիվը շատ և: Պա բացառվում կենցաղային պայմաններով:

Գավառի սանիտարական դրությունը գտնվում անմխիթար վիճակում:

*) Զեկուցումը տրվել և առ մեկն հունվարի:

Հիվանդությունների բնույթը.

Կարճրուկ	37,	բժշկվել են	100	տոկոս.	մեկը են
Փորհարինք	4,	»	100	»	»
Բժավոր տիֆ	1,	»	100	»	»
Թոքախտ	3,	»	33	»	66 տոկ.
Սիֆիլիս	5,	»	100	»	—
Սուսանակ	1,	»	100	»	—
Թոք. ուրիշ որդ.	11.	»	100	»	—
Տենդ	34	»	94 1/2	»	5
Ինֆլուենցյա	30	»	100	»	—

Հիվանդությունների տեսակը տոկոսներով

Վեներական 0,94 տոկոս

Տենդ (մալարյա) 2,737 տոկոս:

Բժշկների կարիքը մեծ և: Ներկա կազմով վոչ հնարավորություն չի լինի բժշկա-տանտարական գործը լավ հիմքերի վրա դնելու:

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹՅԱՆ ՑԵՆԹԱԲԱՃԻՆ

Դավառի 66 գյուղերում կազմակերպված և փոխ-դպրոցներ, իսկ 12 գյուղերում չկան այդպիսիներ, ազգաբնակչության ծայրահեղ չքավորության պատճառով: Գյուղական փոխդպրոցները կազմակերպման որից զբաղվել են իրենց ֆոնդերի զարգացման խնդրով, աչքա-թող անելով իրենց կատարելիք հիմնական աշխատանքը, այն և՛ ինքնագործունեության զարգացումն գյուղացիության մեջ, ինչպես և վերջիններին կոլեկտիվ աշխատանքների լծելը:

Փոխդպրոցային գաղափարը մասսայական դարձնելու համար գրեթե բոլոր գյուղերում յեղել են հասարակական ընդհանուր ժողովներ, վորտեղ փոխդպրոցները ղեկուցել են իրենց գործունեության մասին իրենց

ժանություն 28 գյուղերում սրանցից ստուգված ժապավինած յեն 50 հողային մատյաններ:

Հողային որհնագիրքը ժողովրդականացնելու համար անցեկացված հատուկ կամալանյա. հողային որհնագիրքի սկզբունքային և հիմնական խնդիրները շուրջ դասախոսութայններ և յեղի 80 գյուղերում:

Հողժողովմանից ստացված և ձրիաբար բախշված են բոլոր պետական, հասարակական, հիմնարկութայններին և գյուղխորհուրդներին 67 հողային որհնագիր հայերեն, իսկ 10 թուրքերեն լեզուներով:

Թե գրավոր և թե կենդանի կապը գյուղհողի և հետ յեղի և ուժեղ: Բաժնի վարիչը շրջագայ յե բոլոր գյուղերը՝ անձամբ տալով անհրաժեշտ ցուցմունքներ և ուղղութայններ:

Հողբաժինը իր աշխատանքների շուրջը զեկուց և Համահայաստանի հողաշինարարական գործիչներ խորհրդակցութայն, հողանտառ միութայն գավհամ գումարին և Բասարդեշարում կայացած կոմբիջի քառուղարների և գյուղխորհուրդների նախագահների խորհրդակցութայն:

Հողժողովմանի հողաչափը աշխատել և գավառ ապրիլի 10-ից մինչև հոկտեմբերի 1-ը: Այդ ժամանակ միջոցում կատարել և 32 գյուղերի սահմանախիլի ստուգումը, անցկացնելով ակոսներ: Հողային լեգիայի վորոշմամբ բաշխվել են ամառային արոտ վայրերը և խոտատեղերը:

Ներքին հողաբաժանութայն ժամանակ պարզունկատելի յեր շերտավորումն գյուղերում, չքավոր միջակ դասակարգը միացած մաքառում եր կուլակին դեմ:

Այդ հանգամանքը ոժանդակից հողաբաժանութայն հաջող ավարտման: Ներքին հողաբաժանութայն

ժամանակ թողնված են 5 տոկոսային պահեստի ֆոնդ 850 դեսյատին, վորի 50 տոկոսը յերկու տարով հատկացվելու յե գյուղական հասարակական փոխադարձ ոգնութայն ընկերութայններին: Այդ ֆոնդի հողամասերը մնացել են առանց ոգտագործելու. վորը կարելի յե վերագրել հողամասերի բացառապես Բասարդեշարի շրջանում գտնվելուն: Այդ գյուղերը բացի այն, վոր հողառատ են, տնտեսապես ել թույլ են և նույնիսկ իրենց հասանելիք հողամասը չեն կարողանում մշակել: Հետևապես մնացել են առանց ոգտագործելու:

Համարյա բոլոր 80 գյուղերում հատկացված և դպրոցներին 5-ական դեսյատին հողամաս: Հաշվետու տարվա փետրվար ամսից կազմակերպված և հողային կոլեկիա, վորը ունեցել և 14 նիստ, վորտեղ շոշափվել են 110 հարցեր: Հողային կոլեկիայի վորոշմամբ և գավգործկոմի միջնորդութայնը Հողժողովմանը հատկացրել և սակավահող գյուղհամայնքներին ամառային արոտատեղերից և խոտատեղերից վորոշ նադել, արոտավայրերից 1240 դես. և խոտատեղ 312 դեսյատին: Պավառի շնչարածին հողամասերն են՝ վարելահող—40724 դեսյատին, խոտատեղ—10681 դեսյատին, մաքուր արոտատեղեր—44757 դես., քարքարոտ արոտատեղեր—5655, տնտեսեղեր 1239 դես. բոստանատեղ 51 դես.:

Ամեն տեսակի հողամասերը վերածելով վարելահողերի և ապա համարելով խոտատեղը, տնտեսեղը և բոստանատեղը, համահավասար վարելահողի մաքուր արոտատեղի 3 դես., իսկ քարքարոտի 5 դեսյատինը հավասարեցնելով 1 դեսյատին վարելահողի, ստացվում և—118,743 դեսյատին: Շնչիթի թիֆլ և—92,263 (Մալականներ 936, թուրքեր 10678, քուրդեր 150, մնացածը—հայեր): Շնչին հասնում և 1 և քառորդ դեսյատին

վարելահող Ազգաբնակչությունը ըստ շրջանների:

1-ին շրջ. 10 գյուղ—	2111 տնտեսություն.	11407 շունչ
2-րդ » 13 »	—3733 »	20214 »
քաղաք 1 »	—1471 »	8346 »
3-րդ շրջ. 19 »	—4451 »	24969 »
4-րդ » 38 »	—5665 »	27327 »

Վերոհիշյալ բոլոր տնտեսությունները իրենց շրջաններում բավարարված են հողամասերով: Ազգային փոքրամասնությունների բնակիչները և գաղթականները իրենց քաղաքային տնտեսությունները վերականգնելու համար ստացել են նորմայից ավելի հողամաս: Գավառում մոտ մի գյուղացի (յեթե նա միայն մշակույթ է հողը) հողագուրկ չի ֆիացել, Հողօրհրդամատի վերջին մամբ 1922 թ. տեղափոխված են Մարտունի և Բասար գեղարի շրջան, 2109 գաղթականներ: Նրանց համակառուցված են 383 բնակարաններ, մնում են առանձին բնակարանի 199 տնտեսություններ: Զրիարար բաց թողնված գերաններ. փոխադրական միջոցների բաց կայություն պատճառով գերանները չհաջողվեց բերել տալ: Բաժանված է նրանց կենսագործկոմի բաց թողնված 8000 ր. լծկան տնտեսուհիներ: Բայց չնայած այս ամենին, նրանց տնտեսական դրությունը ծանր է. յեթե նյութական ոգնություն ցույց չտրվի, սովը խիստ կ'սպառնա: Նրանց տնտեսական դրության վրա, Հողաբաժնի նությունը կատարված է բաժնիս հատուկ փորձված չափերի միջոցով, վերոնք բավարարված են ի հաշիվ հողոգտագործողների, բացառությամբ մի քանի լքված գյուղերի, վորոնց հողամասերը չափված են հաշիվ հողօրհրդամատի:

Գավառում կա պետական հողային գույքի վաճառահող 1327 դես., խոտատեղ 1570 դես., արոտատեղ 1605 դես.:

Բացի խոտատեղերից՝ մյուս հողամասերը չ'են ոգտագործվում: Շահրիզ և Ծաղքունք գյուղերի վիճելի տարրը, վորը սեպածեր ընկած եր Շահրիզ գյուղի համարի սահմանում, կենսագործկոմի հատուկ հանձնարարով քննությունից հետո՝ հատկացրվեց Շահրիզ քաղաքին՝ համարժեք հողամաս կտրելով վերջինից և կացնելով Ծաղքունքին:

Ամառային արոտատեղեր կան գավառում—101000 ատին, վորից Ազրիջայի բայոնում—33394,6 դես., Թի Յանըխի—30922,7 դես. Մազրա-Գունեյի բայոնում—15692,87 դես., Ազգալի-Աղմաղանի բայոնում—3983, Հաշվետու տարում ամառային արոտատեղերի ձաղինը Անդրկենտգործկոմի վորորոշմամբ նշանակված էր նախապատերազմյան գներով այսինքն՝ հաշվ. 1-ին կատեգորիայի 1 ու. 40 կ., Ազրիջայի 1 ու. 50 2-րդ 90 կոպ. և 3 րդ՝ 45 կոպ.: Վարձագինը թանգ գյուղացիությունից մեծամասնությունը չկարողացավ ձել, Յեղած ամառային արոտավայրերից տված է ձով 35989,06 դ. 24497 ու. 48 կ. արժեքով, վորից գավառի տնտեսապահությունը պարապող գյուղացիներին—30164,44 դես. 20160 ու. 57 կոպ. արժեքի աղբյուրներից քոչվորներին—1928,82 դես. 1229 66 կ. արժեքով, շարուրցիներին—3537 5 դես. 2 ու. 85 կ. արժեքով, Կարլապազցիներին—267,4 193 ու. 59 կ. արժեքով, Յերիվանի գավառից քոչվորներին—90,9 դես. 81 ու. 81 կ. արժեքի:

Խոտատեղերի համար նշանակված եր՝ առաջին կատորիայի—6 ուրբ., յերկրորդ—4 ուրբ. 50 կոպ., երրորդ—3 ուրբ.: Տրված է վարձով գյուղացիներին, հիմնարկներին ընդամեն 32901 ու. 20 կ. խոտատեղ 188 դես. տարածությամբ: Խոտատեղերից գաղ-

տնի խոտ հնձելու դեպքեր չեն յեղել Ամառային սե-
զոնի համար աշխատել ե 7 հոգուց բաղկացած քոչվո-
րային մի պահակախումբ:

Գավառի ցանքսերը հաճախ յենթակա յեն վնաս-
ման, վոչնչացման բնության՝ պատահարների, դաշտա-
յին մկների կողմից:

1923 թ. ցանված եր 16825 դես. վնասված ե
պատահարներից. զլխավորապես դաշտային մկներից:
3806 դեսայատին: 1924 թ. ցանված եր 15830 դես. վը-
նասված ե զլխավորապես կարկտահարություններից:
1923 դեսայատին:

Բերված թվերը գալիս են ասելու, վոր մեր գա-
վառում հողագործությունը տեղի յե տալիս անասնա-
պահության. դա ապացուցուցվում ե նաև հետեվյա-
թվական տվյալներով. 1922 թ. գավառում բոլոր
տեսակի անասուններ յեղել են—124,788. 1923 թ.—
150,856, 1924 թ.—163,826:

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՅԵՆԹԱԲԱԺԻՆ

Գյուղատնտեսը տարվա ընթացքում կարգացել
դասախոսություններ գյուղհամայնքների ե բարակնե-
րի համար: Այդ յենթաբաժնի ջանքերով բացված են
կաթնատնտեսական արտեղներ՝ Ալեքսանդրովկա ե Յե-
լենովկա գյուղերում: Գոյություն ունի գավառի միջին
կից կաթնատնտեսական ֆերմա, վորի վատ տեսակ
կովերը պիտք ե փոխարինել լավերով, ֆերման դնե-
լով հիմքերի վրա, դարձնելով ալդպիսին ցուցադրա-
կան: Գյուղացիության եփան գնով տրված են յեղել
հատ սեպարատորներ ե վորոշ քանակով գութաններ:

ԱՆԱՆՏԱՊԱՀԱԿԱՆ ՅԵՆԹԱԲԱԺԻՆ

Անասունների մեջ ժանտախտ հիվանդություն
գոյություն ե ունեցել մինչև մարտ ամիսը: Հիվանդ

թյան դեմ կռվելու համար բացված են յեղել գավառի
մի քանի տեղերում անասնաբուժակայաններ, ինչպես ե
Ագրիջայում՝ քոչվորների անասունները քննելու ե հի-
վանդներին բժշկելու:

Ընդամենը բժշկական քննության են յենթարկվել
15,036 գլուխ անասուններ: Գեկտեմբեր ամսում Ագ-
րիջայից ներմուծվող անասունների միջոցով նորից
գավառում յերիվացել ե ժանտախտը, բայց շնորհիվ
ձեռք առած միջոցների՝ հաջողվել ե վերացնել:

Հողային հանձնաժողովը ունեցել ե մեկ տնտեսա-
կան ե 5 դատական նիստեր: Դատական նիստերում
քննվել են 44 գործ: Բասարգեշարի շրջահանաձողովը
դրոճել ե բավարար, իսկ Յելենովկային ե Մարտու-
նիին—թույլ:

Ջրաբաշխական յենթաբաժնի շախմատ ե ամառ-
վա ամիսներում: Մինչ գործի անցնելը, կազմակերպվել
ե ջրային շինարարական գավառային համագումար,
ապա նշանակվել են աշխատակիցներ ե կազմվել ե
Ջրաշինարարական հանձնաժողով՝ նախագահությամբ
գավառի կոմի ընդհանուր բաժնարի ե մասնակցությամբ
հողբաժնի ե գավառի բաժնի: Հանձնաժողովը վիճելի հար-
ցերը քննում եր շահագրգռված կողմերի մասնակցու-
թյամբ: Ունեցել ե ընդամենը 4 նիստ, վորտեղ լսվել են
20 ջրային բնույթ կրող հարցեր:

ԳԱՎՅԻՆ ԲԱԺՆԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մինչև 1924 թվի մայիս ամիսը մեր գավառում
գոյություն ուներ 2 ֆին-բաժինների՝ պետական ե տե-
ղական՝ գավառի կոմիսնը: Այդ ձեվը, թե հարկային ու
հաշվապահական ե թի բյուջետային տեսակետից, հա-
մարվեց աննպատակահարմար. ուստի այդ բաժինները

Անդրֆինթոդկոմի վորոշմամբ վերակազմվեցին և գործակալական տուրքից և վերջինի փոխարեն տեղական գաղթործկոմի ոգտին գանձվում է հողային տուրք: Սակայն ժողովուրդը այդ վորոշումը կայացրել էր ուշ, ուստի հողային հարկը անցկացրվեց գյուղմիաստուրքի հիմունքներով: Քաղաքի հարկաչափն է 35,534 ռ. 5 կ. մոծված է առ մեկը հունվարի 25 թ. 14,351 ռ. 11 կ. տուգանք—470 ռ. 43 կ.: Իսկ պիտի գանձվի 21,122 ռ. 94 կ.: Մյուս տեղական հարկերը գանձվել և գանձվում են շենքերից, փոխադրական միջոցներից և հավաքված համարները համաձայն ժողովուրդի վորոշման 100 տոկոսով մոծվում են գաղթործկոմի դրամարկղը:

Գաղթինքաթինը ունի 3 յենթաբաժին, 2 սեկցիա 1) դիվան, 2) դրամական և 3) հարկային: Վերջինից կա գյուղատնտեսական հարկի սեկցիա և անողակի հարկերի վերահսկիչ:

Բաժնիս կից բացված է նայել աշխատավորականայողական դրամարկղ, վորը սակայն չի գործում: Այդ յերեւոյթը կարելի չէ բացատրել նրանով, որ գյուղացիութայն և թե աշխատավորների մեջ զգալի է դրամի պակասութունը:

ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՅԵՆԹԱԲԱԺԻՆ

1923—24 թ. բյուջետային տարվա ընթացքում գանձված են հետևյալ պետական և տեղական հարկերի Պիտական.

1. Արհեստակցական հարկ.
2. Ֆեկամտային »
3. Քոչ. տուրք.
4. Միասնական գյուղատնտեսական տուրք: Տեղական.

1. Գյուղատնտեսական հարկ.

2. Խոտատեղերի »

3. Շենքերի »

Փոխադրական միջոցների:

Վերոհիշյալ հարկերը գանձելու համար կազմված են գաղթային հարկային հանձնաժողովներ, վոր մեջ մտնում են և հարկատուների ներկայացուցիչներ:

Մինչև 1925 թ. հունվարի մեկը հանձնաժողովները ունեցել են 10 նիստ, վորտեղ քննվել և իրականացվել են 4 տասցել մի շարք հարկային բնույթի հարցեր:

1924 թ. քաղաքները ադատվում էին գյուղատնտեսական տուրքից և վերջինի փոխարեն տեղական գաղթործկոմի ոգտին գանձվում է հողային տուրք: Սակայն ժողովուրդը այդ վորոշումը կայացրել էր ուշ, ուստի հողային հարկը անցկացրվեց գյուղմիաստուրքի հիմունքներով: Քաղաքի հարկաչափն է 35,534 ռ. 5 կ. մոծված է առ մեկը հունվարի 25 թ. 14,351 ռ. 11 կ. տուգանք—470 ռ. 43 կ.: Իսկ պիտի գանձվի 21,122 ռ. 94 կ.: Մյուս տեղական հարկերը գանձվել և գանձվում են շենքերից, փոխադրական միջոցներից և հավաքված համարները համաձայն ժողովուրդի վորոշման 100 տոկոսով մոծվում են գաղթործկոմի դրամարկղը:

Բոլոր տեսակի տուրքերի գումարն է—61,977 ռ. 32 կ., տեղական միջոցների տուրքն է—6605 ռ. 99 կ.: Մյուս և գանձելու՝ 21,532 ռ. 76 կ.

Գաղթային վերահսկիչի աշխատանքը: 1924թ. ընթացքում բաց է թողնված վոգելից խմիչքների համար 62 անդորրազրեր, ծխախոտի համար—97 անդորրազրեր: Անդորրազրերից գանձված գումարի 85 տոկ. վերցնում է գաղթործկոմը, իսկ 15 տոկ. ծախսվում է անդորրազրության վերացման համար:

1924—25 թ. մոծված է տեղիս գաղթինքաթինը 3870 ռ.

Ողու, գինու գաղտնի առևտրի դեպքեր գաղթում շատ քիչ և տեղի ունեցել:

ԳՅՈՒՂՄԻԱՍՏՈՒՐՔԻ ՍԵՎԵՐԱՅԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

1924 թ. մայիսի 27-ին տեղումս կազմակերպվեց գաղթային հանձնաժողով գաղթործկոմի նախագահի և քաղաքապետի միջև: Քաղաքապետը և անդամակցութամբ ֆին և հողատերերի վարիչների, վիճ-բյուրոյի ներկայացուցիչներ և ֆինտեսչի: Մինչև հունիսի 4-ը հանձնաժողովը դրապ-

ված եր անկցիայի և գավառ ուղարկվող 18 հաշվառ
ների կազմը ստեղծելու գործով: Վերջիններին գեկրե
հետ ծանոթացնելով և անհրաժեշտ ցուցմունքներ
հրահանգներ տալով, ուղարկեցին գավառականները, գ
վառը ցուցակներ կազմելու համար բաժանված եր չո
շրջանի:

Ցուցակագրման և հաշվառման գործը վերջաց
նույն ամսի քսանին. սակայն ստուգումներ կատար
լուց հետո պարզվեց, վեր մի քանի գյուղերում ան
սունների վերաբերյալ ճշգրիտ տեղեկություններ չեյ
տվել: Գավառի գործակալի ձեռք տուած միջոցների շնորհ
հաշիվից այդ բացը վերացնել: Շրջաններից 2-ը
հաշվառման յենթարկվեցին: Հաշվառման գործում մ
աշակցություն ցույց տվեցին հովիվները, բատրակները

Պարզվեց, վոր ամբողջ գավառում հարկի յենթ
կա յի 15960 տնտեսություն: ունեն վարելահող 532
դեսյատին, բանջարանոցներ և բախշաներ 263,21 դես
յատատեղ—8120,57 դես., ձիեր—862, խոշոր յեղջյ
րավոր կենդանիներ—44,519, եղեր—1301, վոջխար
և աշներ—70,650 և խոզեր—19 հատ: Այդ բոլորը վ
րածելով վարելահողի ստացվում և—1,591 դեսյատատ
րով—305243 ու.94 կ.սըս վրա ավելացնելով ճանապա
ների շինարարության ֆոնդի 10% հավելումը ստացվո
և 30,531 ու.98 կ. ընդհանուր գումարն և՛ 335,775 ու.9

Ոգոստոսի 15-ին գավառի ամբողջի հանձնաժող
վը, ի նկատի ունենալով բերքը, գավառը բաժան
յիլով շրջանի: Յեկենովկայի և Բասարգեչարի շրջ
ներում ընդունվեց տախտակ № 3, բերք 2, իսկ Ն
բայազետի և Մարտունյան շրջաններում—տախտակ
4, բերք 2: Հետո անկցիան գրադվեց ամեն
տնտեսության հարկի չափը վորոշելու և հարկա
թերթերը պատրաստելու գործով:

Սեպտեմբերի 18-ին այդ գործը վերջացնելով ան
միջապես հարկաթերթերը ուղարկվեցին գավառի պետին
հարկատուներին հանձնելու համար. միևնույն ժամա
նակ ուղարկվեցին Բասարգեչար, Մարտունի և Յեկ
նովկա ժամանակավոր գանձապահներ:

Գյուղ հարկի գանձումը սկսվեց սեպտեմբերի 19-ից
և առ մեկը հունվարի 1925 թվի գանձված և հարկից
130,640 ու. 35 կ. 10 տոկոս ճանապարհների ֆոնդի—
13231 ու. 33 կ. և վերադիր տուգանք—2501 ու. 20 կ.
ընդամենը—146,372 ու. 33 կ.

Դեկտեմբերի չքավորներին գյուղմիաստուրթից ա
ղատելու կամպանիայի միջոցով ամբողջովին աղատված
են, ինչպես չքավորներ—3970 տնտեսություն, 45,961
ու. 61 կ. գումարով, կարմիր բանակայինների, հաշ
մանդամների և չքավոր բնտանիքներ 74 տնտեսու
թյուն 678 ու. 49 կ. գումարով, բնության պա
տահարներից չլսաված 1593 տնտեսություն 3090 ու.
40 կ. ընդամենը—5637 տնտեսություն 49,730 ու.
20 կ. գումարով, բացի դրանից գավառում ուսումնա
րանների և փոխոգկոմների ֆոնդերը—1068 դեսյատ.
բոլորովին չեն յենթարկվել տուրքի:

Հանձնաժողովը ունեցել և 11 նիստ, վորտեղ լուծ
վել և 29 հարց: Բողոքներ ընդունված և 190, գլխավո
րապես վոր ճշգրիտ հաշվառման շուրջը:

Գավառի ամբողջի ղրամարկըը հունվարի 1-ից մինչև
1924 թ. հոկտեմբերը ունեցել և մուտք—159,109 ու.
48 կ. յիլը—153,494 ու. 21 կ.:

Գ. Ա. Վ. Մ. Ի. Լ. Բ. Ա. Ժ. Ի. Ն.

Տարվա ընթացքում Ն. Գ. Ժ. Կ. կողմից ուղարկված

են յեղել միլլեաթնի տրամադրության տակ 14 աշխատակիցներ:

Ամառվա ընթացքում կազմակերպված 7 հոգի բաղկացած քոչվորային պահակը կազմված է յեղել լիցիոներներէից:

Բարձր իշխանությունից ստացված բոլոր հանգանակները ճշտութեամբ միլլեցիայի կողմից կիրառու են կայանքում: Ստացված են դանակազան բնութի գրություններ ընդամենը 4445, վորոնցից առ 1-ն հավարի 1925 թ. մնում է անկատար 20 գրություն:

Աշխատակիցների թիվը է 65, վորից 5-ը զինթաքաթնի աշխատակիցներն են:

Չմեռային հագուստով բոլորն էլ բավարարված Ստացվել է նաև բավարար քանակով անկողիններ, լիցիան պիտք է ունենա 42 ձի, բայց ներկայումս 32 հատ:

Միլլեցիայի լայն աշակցութեամբ դանձվել են նազան տնտեսի տուրքեր, պիտակի տուրքները: Այն ընկել միլլեցիան գիտվորապես ելեկտրոկայան կառուցման գործում. միլլեաթնի ջանքերով տեղի վորված է յերեվանից 500 տակառ ցեմենտ, 'Իլիկ' նից 340 սյուներ, իսկ տեղում բերվել է պահանջ քանակով ավագ, քար, կիր:

Շաբաթական 2 անգամ տեղի յեն ունենում, հաճախ Ն.Գ.Ժ.Կ. ուղարկված ծրագրի, զբաղմունքներ:

Ամառը կազմակերպվեցին 2 շաբաթվա դասընթացներ, վորտեղ սովորում էին շրջմիլլեցիները, միլլեցիոներները, քաղհակիչը, վախժիստները, թիվ 15 հոգի: Իստընթացներում գլխավոր պարապմունքաւական յեղել է՝ լնչպիս պիտք է իրագործել կրթութեւ խորհրդային ունենները:

Քանական գործեր յեղել է ընդամենը—508,

րոնցից՝ հասարակ գողութեան դեպքեր—142. բացված է 44-ը, չի բացված—70. 28-ի քննությունը շարունակվում է: Անասունների գողություն—30, բացված է 10-ը: Ծեծի 109 դեպք, 66-ի քննությունը ավարտված է, 43-ին դեռ շարունակվում է: Սպանութեան—4 դեպք. բացված է 3-ը: Մահափորձ—12, ինքնասպանութեան—2, անպատվութեան—31, զրպարտութեան—10, փաստաթղթերի կեղծում—14, պրովակացիա—1, փոխադրութեան—3, աղջիկ փախցնելու—1, յի—3, բունաբարութեան—31, յուրացում—8, հանցագործութեան ի պաշտոն—31, յուրացում—8, անտապաշտութեան—8, գույքային ֆուս—14, կարգապահութեաններին չյինթարկվելու—5, իշխանութեան իրավունքների սահմանից անցնել—7 և դանակազան հանցագործութեաններ—61. բոլորն էլ բացված են:

Ազատ ժամերին տեղի յեն ունենում պարապմունքներ, վորտեղ պատասխանատու ընկերներից կարգում են դասախոսութեաններ այս կամ այն հարցի շուրջը:

Յուրաքանչյուր շաբաթ կայանում է ընդհանուր բժիշկի նիստ, վորը հաճախ լինում է դուրաց և վորին մասնակցում են համարյա բոլոր անկուսակցական միլլեցիոներները:

Կուլտուր-կրթական աշխատանքն էլ շարունակվում է բավարար. կա ընթերցարան, վորը ստանում է 2 օրինակ «Խ. Հայաստան» և 1 օրինակ «Մահկալ»:

Կիսագրագետ և անգրագետ միլլեցիոներների հետ պարապում են ուսուցիչները: Անգրագիտութեանը համարյա վերացվել է:

Ամեն ամիս հատուկ հանձնաժողովի միջոցով ստուգման է յինթարկվում միլլեաթնի գույքը: Գույքի փչացման և հափշտակման դեպքեր տեղի չեն ունեցել:

Սանիտարական դրությունը կարելի չի բավարարել համարել:

Աշխատավարձը ստացվում է կանոնավոր:

Իժգոհություններ քաղաքացիների կողմից միևնույն ցիոններների վարմունքի վերաբերյալ համարյա չեն յեղել. Թե հրամակագիր և թե միլիցիոներների վարմունքը կորեկտ է:

Ջաման ժամանակ անհարադատ տարրերը հեռացված են յեղել:

Կալանքի տնում կան 30 բանտարկյալներ, վորոնց բաց է թողնվում ամեն մեկին որական 2 ֆ. հաց, թխված և չամիչ:

Կալանքի տան ավերացված պատասխանատու ընկերներից մեկը տանում է կուլտուր-կրթական աշխատանքներ, իր հերթին կատարում են անգլագիտության վերացման աշխատանքներ հենց իրենց գրագետ կալանավորների միջոցով:

ՁԱԿՍ ՅԵՆԹԱԲԱՃԻՆ

Հաշվետու տարվա ընթացքում աշխատանքները տարվել են կանոնավոր. Գահանաները առանց զազալ թուլությունների վոչ մի ծիսակատարություն չեն կատարել: Գրանցման մատյանները գյուլսորհուրդների հանձնելուց հետո աշխատանքները տարվում են դասական, պահանջված տեղեկությունները ժամանակին չեն աներկայացվում: Շատ գրանցման մատյանները մաքուր չեն պահվում. պատահում են ջնջումներ, մի քանի գյուլսորհուրդների բարաուղարների կամ նախագահների կիսագրագետ լինելու պատճառով:

Դավառում ծնվածների թիվը է—4674, վորից արական—2462, իգական—2212: Մեռել են—1676 հոգի:

արական—889, իգական—787: Ամուսնություն—778. ապահարգան—21:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏԵՍՉՈՒԹՅՈՒՆ

Արձիվության անդամների և ընդհանրապես աշխատավորների մեջ աշխատանքի որենադրությունը ժողովրդականացնելու նպատակով կարգացվել են 8 դասավորություններ և 7 ղեկավարներ: Այդ աշխատանքից հետո տեսչությունը հետևել է աշխատանքի որենադրությունը կյանքի մեջ կիրառելու: Կատարված են սխտեմատիկ ստուգումներ և հետազոտություններ հիմնարկություններում և ձեռնարկություններում: Ստուգումների և հետազոտությունների թիվը է—62. առաջարկված պահանջների քանակն է—230, վորից լրիվ կատարված է—192, վոչ լրիվ—29, չեն կատարված 9:

Հիմնարկներում և ձեռնարկություններում յերեւելան է հանված որենադրության խախտման 28 դեպքեր. տուգանքների գումարն է—625 ռ.

Աշխատանքային կոնֆլիկտների և նրանց լուծման պատկերը տալիս են մեզ հետևյալ թվական տվյալները: Կոնֆլիկտների թիվը է—298, վորից 85-ը ընկերում է պետական հիմնարկություններին, 38 հասարակական, իսկ 175—մասնավոր: Դորանից հաշտությանը հոգուտ աշխատավորների լուծվել է 262 կոնֆլիկտ:

Ուղարկված են աշխատանքի 378 գործադուրկներ, սրանցից ապահովագրված են յեղիլ միջին թվով 15—30 հոգի: Աշխատանքի ուղարկվածներից 162 յեղիլ են սեյլ բանվորներ, 172 խորհրդային և առևտրական հիմնարկների ծառայողներ, իսկ ֆնացածը այլ

կատեգորիայի պատկանողների Առ 1 հունվարի կա-
դործադրվեցին՝ տղամարդ—29, կին—16. սրանցից ա-
պահովագրված են—18:

Գավառի մասշտաբով գրադված բանվորների թիվը
առ 1-ին հոկտեմբերի 1924 թ. հետևյալն է. (ձեռնարկների
ու հիշարկների բանակը—302, պետական—185, հա-
սարակական—83, մասնավոր—34): Մառայողներ
բանվորներ—1306, վորոնցից տղամարդ—1240, կին
—66, սրանցից բանվոր—362, ծառայող—944. Բա-
րակների թիվը է—1664:

Տեսչության ներկայացրած և Աշխտողկոմի կող-
մից հաստատված ցուցակով ջրային անիվների տուր-
քից գանձվել է 335 ռ. 30 կ.

Կապը և ղեկավարությունը Աշխտողկոմատի հե-
յեղել է ուժեղ: Աշխտողկոմը յեղել է տեղումս մեկ ան-
գամ. ժողկոմատի ներկայացուցիչները—3 անգամ:

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԳԱՆՁԱՐԿՂԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

Սոցիալական ապահովագրական գաղափարների
հնարավոր յեղածին չափ տարածված են գավառ-
բանվորների և ծառայողների մեջ: Գավառի բոլոր ա-
միությունների կողիկտիվներում և կազմակերպու-
թյուններում տրված են համապատասխան ղեկուցումներ
և դասախոսություններ սոց. ապահովագրական խնդր-
ների վերաբերյալ: Այս վերջին հանգամանքը գանձա-
կղի աշխատանքներին տվել է դրական հետեանք: Աշ-
խտողկոմատի կողիկտիվի վորոշմամբ հուլիսի 1-ից գ-
անձարկղի ընդհանուր ղեկավարությունը հանձնված է
խատանքի տեսչին: Ապահովագրական գանձարկղը յո-
կազմակերպչակ աշխատանքները լիովին վերջացրել

Գանձարկղը վերջին ամիսներին միանգամայն կանո-
նավոր ել է, թե ապահովագրական տոկոսների գան-
ձումը և թե նպաստների բաշխումը: Գանձարկղի առա-
ջիկա ամիսների 200 ռ. ապերացիան վերջին ամիսնե-
րին հասցրվեց 1000—1500 ռ.:

Ապահովագրվածների բժշկական ոգնություն գոր-
ծը պիտի ասել, վոր այնքան ել լավ հիմունքների վրա
չի դրված: նամանավանդ գավառականներում:

Դիմում է տրված կենտրոն ավելացնելու մասնա-
գետ բժիշկների թիվը և բաց անելու Նոր-Բայազետում
ծննդաբերության կայան յուր պերսոնալով:

Գավառի բժիշկների հետ կնքված է ապահովագրված-
ներին բժշկական ոգնություն ցույց տալու առթիվ
պայմանագիր, վորով ամսական բժշկական ոգնու-
թյան ֆոնդի 60 տոկոսը տրամագրված է գավառի բժիշկներին:

Գանձարկղը ունեցել է հունվարից մինչև դեկ-
տեմբերի վերջը:

ՄՈՒՏՔ—Ապահովագրական

տուրքերի մուծումն — 10131 ռ. 11 կ.

Ուժեղացումներ ապահովա-

գրական վարչությունից — — 3980 ռ. —
Ընդամենը՝ — 14111 ռ. 11 կ.

ՅՈՒՔ—Գործառնական ծախքերի — 9228 ռ. 48 կ.

Բժշկական ոգնություն ֆոնդից — 1730 ռ. 70 կ.

Կազմակերպչական ծախսեր — 2847 ռ. 70 կ.

Ընդամենը՝ — 18806 ռ. 88 կ.

Ն.ԲԱՅԱՋԵՏԻ ՄԻԱՍԿՈՊԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

Մինչ թ. 1924 թվականի մեկը գավառի գյուղերում և շրջանային կենտրոններում յեղել են 5 կոոպերատիվ խանութներ՝ Բասարգեչարում, Մարտունիում, Գալի-ղարդաշում, Նորադուզում և Գյուլում. դեկտեմբերին բացվում են 6-րդը Փաշաբանդում: Սրանցից 3-ը նյութականապես ուժեղացել են, կազմակերպվել և սկսել են ինքնուրույն աշխատել, ինչպես և ինքնուրույն աշխատանք են առնում տարվա վերջում բացված Յելենովկայի և Գվմաշենի կոոպերատիվները:

Կոոպերատիվի անդամների թիվը է—702: Համեմատելով անցյալ տարվա հետ անդամների թիվը ավելացել է 100 տեղաբնակ:

Գավառի մասշտաբով կոոպերատիվի անդամների թիվը է՝ 1409: Կոոպերացման յենթարկված տնտեսությունների թիվը կազմում է գավառի տնտեսությունների 13 տոկոսը: Անդամների սոցյալական դրուժությունը հետևյալն է՝

Ծառայողներ—30 տոկոս

Դյուղացիներ—38 »

Արհեստավորներ և զանա-

զան զբաղմունք ունեցողներ—32 —

Մուծված անդամավճարների գումարն է առ 1-ն հունվարի 1925 թ.—1761 ռ. 32 կ.:

Կոոպերատիվը քաղաքում ունի 3 խանութ՝ մանուֆակտուրային, գալանտերեյնի և վոգելից ըմպիլիքների: Բացի այդ ունի մեկ հացի փուռ և կոոպերատիվի առաջին բաժնին կից նայվ գրականության բաժին:

Բացի խանութների առևտրից կոոպերատիվը զբաղվել է և ապրանքափոխանակությամբ: Քոչվորներին բաց է թողնված մանուֆակտուրային և այլ ապրանք-

ները, իսկ փոխարենը ստացված է դյուղատնտեսական մթերքներ:

Տեղիս կոոպերատիվը մատակարարել է մանկատներին 380 փ. միս: Աջակցել է նաև դյուղացիներին դյուղատնտեսական հարկի վճարման գործում՝ գնելով նրանցից բարձր գներով յուղ, պանիր, բուրդ և այլն, չթողնելով նրանք ընկնեն սպեկուլյանտների ձեռքը:

Պիտի ասել, վոր կոոպերատիվը զգալիորեն ազդել է շուկայի վրա և չի թողել, վոր ապրանքների գները մասնավոր առևտրականները բարձրացնեն: Քաղաքի մասշտաբով առևտրի 75 տոկոսը գտնվում է կոոպերատիվի ձեռքը: Ապրանքը վոչ անդամներին բաց է թողնվում 10 տոկոսով ավել անդամներից:

Ազգաբնակչության մեջ մեծ ցանկություն է նորանոր կոոպերատիվներ բացելու, բայց շնորհիվ միջոցների և ապրանքների պակասության կոոպերատիվ վարչությունը խուսափում է ցանցի լայնացումից:

Կոոպերատիվի ապրանքային շրջանառությունը մինչև հոկտեմբերի մեկը 24 թվի յեղել է—101,787 ռ. 43 կ., իսկ մինչև մեկը հունվարի—166,007 ռ. 12 կ.: Ամսական ապրանքային շրջանառությունը միջին թվով յեղել է 18,000 ռ.: Կոոպերատիվը հաշվետու տարվա ընթացքում գնել է 156,154 ռ. 02 կ. ապրանք, վորը համարյա ամբողջովին գնված է պետական առևտրական հիմնարկներից:

Գնված ապրանքների 50 տոկոսը յեղել է մանուֆակտուրա, 71/2 տոկոսը շաքար, իսկ մնացածը այլ ապրանքներ: Կոոպերատիվի պարագը առ 1-ն հունվարի յեղել է—23,380 ռ. 02 կ.: Ստանալիք ունի ընդամենը 44,42 ռ. 29 կ.:

1924 թ. տաշին յերեք ամիսների ընթացքում, Թղթաղբանների անկայունության ժամանակամիջոցում

կոոպերատիվը վորոշ ֆլաս կրել է: Վնասովել է նայել
Բասարգեչարի, Գյոյի կոոպերատիվների կողոպուտից:

Գավառում կոոպերատիվի ցանցի լայնացման հա-
մար գավկոպերատիվին հարկավոր է մեծ վարկ: Մեզ
մոտ ժամանակավորապես պիտք է լինի խանութային
սիստեման, քանի վոր գյուղերը չեն կարողանում առա-
հարկ յեղած փայավճարը և յերկրորդ՝ չկան ձեռնհաս
ուժեր այդ գործը տանելու համար:

Կոոպերատիվը անդամագրված է համառուսական
կոոպերատիվ բանկին և վերջինից վարկ է ստանում:
Միաժամանակ վարկ է ստանում ապրանքով կոոպերա-
տիվներից և տնտեսական պեթիմնարկներից:

Կոոպերատիվի շրջանառութունը հունվարի 1-ից
մինչև հոկտեմբերի 1-ը յեղել է — 45,438 ռ. 05 կ.:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԶԿՆՈՐՄԱԿԱՆ ԲԱԺՆԻ ԱՇԽԱ- ՏԱՆՔՆԵՐԸ

1924 թ. ապրիլ 15-ից Հայաստանը ընկերանալով
նախկին կապալառու Հովսեփյանի հետ՝ սկսել է շահա-
գործել լիճը: Ընկերութան ամբողջ ինվենտարը կազմում
էր յերկու ուղեկան, վորոնցով լիճը լայն րացրեցին կեր-
պով շահագործել չեր կարելի: Այդ ժամանակում ավելի
շահվում էին յենթակապալառուները, վորոնց ընկերու-
թյունը ավել էր ուղեկաններ: Ընկերությունը այժմ ու-
նի 6 ուղեկան իրենց անհրաժեշտ գործիքներով:

Սեպտեմբերի 15-ին կապալառու Հովսեփյանի
դրամագրուի չունենալու պատճառով հեռացվեց և ամ-
բողջ լճի ոգտագործումը անցավ Հայաստան:

Զկնորսական բաժինը իր աշխատանքից սկսել
է հիշած ժամանակից և այդ ժամանակվա ընթացքում
մինչև հունվարի 1-ը վորսած և ձուլ:

Քյավառ-Հայից գեղարքունի — 2388 Փ. 37 Ֆ.
Լճի գնահաղան մասերից իշխան — 2214 » 7 »
Բախտակ — — — 157 » 8 »
Կողակ — — — 143 » 34 »

Այդ ձուլը գրեթե ամբողջութամբ ուղարկված է
Թիֆլիս Հայառի բաժանմունքին և Յերեվան Հայառի
վարչության. իսկ 764 փ. 35 Ֆ. ձուլ տրվել է բանվոր-
ներին, վորպես որապահիկ: Զկնորի վաճառումից գո-
յացած գումարը դեռ հայտնի չէ ձկնորսական բաժնին,
վորովհետև Թիֆլիսից դեռ հաշիվ չէ ստացված:

Բաժինը սկսել է պատրաստել մի ձկնորսական
կայան, վորը տարին բաց կթողնի 10 միլիոն մալլով:
Լճափին, Նորագույնի մոտ, պատրաստում են մի ուրիշ
չենք, ուր պիտի կենտրոնանան բաժնի բոլոր գործիք-
ները, ապրեն բանվորները: Բացի այդ՝ հնարավորու-
թյուն կստեղծվի ձուլի ամբողջ արտադրության ձուլը ավելի
տի առել, վոր այդ ժամանակամիջոցում ձուլը ավելի
թանգ է գնահատվում և տեղափոխության ժամանակ
չէ փչանում:

Նախատեսվում է պատրաստել նայել մի նավա-
հանգիստ և սառցատուն, վորը կպարունակի իր մեջ
մոտ 40 հազար փութ սառույց:

Աշխատանքի սեղոնում Քյավառ-Հայի և լճի վրա
աշխատող բանվորների թիվը եր մոտ 170, վորոնց աշ-
խատավարձը հասնում էր 11 հազար ռուբլու: Աշխատա-
վարձը ժամանակին և կանոնավոր չի տրվել: Գար-
ի ժամանակին դրամ չստանալու պատճառով: Գար-
նախ սեղոնում լճի վրա աշխատում էին 80—90 բան-
վոր, վորոնց տրված էր 8079 ռ. 61 կ. աշխատավարձ:
Այդ սեղոնում վորսած ձկան քանակը յեղել է մոտ
4000 փութ:

1924 թ. Ապրիլի 1-ից մինչև 25 թ. ապրիլի 1-ը

տրվել և յենթակապալառուներին Ադյամանի, Որդալուի և Զիրուխլուի լճամասերը:

Աշնանային սեզոնից մինչև դեկտեմբերի 31 դրամարկը մուտք և ունեցել 20,430 ռ.: Այդ գումարը ել ծախսված և բաժնի կարիքների վրա:

ԳԱՎՊԵՏԱՊԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

Գավառում բուսական մշակույթների կարկառու ապահովագրելու գործը սկսված և մարտի 14-ից: Սպահովագրված և 19,231 դես. ցանքա: Պետապին հասանելիք տոկոսները կազմում են 10885 ռ.: Այդ գումարից մինչև հունվարի 1-ը գանձվել և 7155 ռ.:

Կարկառաշարժությունից գավառում փաստվել են 2 գյուղերի ցանքներ. 18 գյուղերին բաժանված և 553 ռ. 27 կ: Նորադուզ գյուղի կարկառից փաստված տնտեսություններին տրված և ֆաջորդը 290 ռ.: Մտացված կենտրոնից նաև 7 գյուղերի հաստատված արձանագրությունները և հունվարի ընթացքում կբաժանվի Բասագեչաբի կարկառից տուժած գյուղերին 2795 ռ. 34 կ.: Յրեք գյուղի լուծարքային արձանագրությունները 54 ռ. 47 կ. դեռ կենտրոնը չի հաստատել և չի ուղարկել Յեթե այդ գումարը հաստատվի և պետապը վճար գյուղերին ու յեթե պետապին հասանելիք տոկոսները լրիվ գանձվեն, գործակալությունը կունենա դեֆիցիտ 3114 ռ. 73 կ.:

Իսկոտմերը ամսից տարվում և նախապատրաստական աշխատանքներ՝ անտոսուններին ապահովագրելու:

ՎԱՐԿԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ընկերությունը հիմնված և 1924 թ. մարտի 2-ին Նրա վարչական կազմը բաղկացած և վարչություն 3 անդամից և խորհրդի 7 անդամներից, վարոնց վրա եր դրված նաև վերաստուգիչ հանձնաժողովի պարտականությունները: Ընկերությունը ըստ կանոնադրության հանդիսանում եր վերպես գուտ դրամական հիմնարկություն և կոչվում եր «Վոլստտու-խնայողական ընկերություն», վորի ֆունկցիան եր վարկ բաց թողնել անդամներին նրանց տնտեսական դրությունը բարձրացնելու համար: Սակայն ընկերության ոժանդակությունը այնքան ել չեք ծառայում իր նպատակին, քանի վոր գյուղացին մի քանի տասնյակ բուրլի ստանալով 4—5 ամսում չեք կարող իր ընկած տնտեսությունը բարձրացնել: Այդ պատճառով հայգյուղկոոպկենտրոնը ավելի նպատակահարմար գտավ ընկերությունը վերակազմել գյուղատնտեսական հիմունքներով, այն ե՝ բացի վարկ բաց թողնելուց, հայթայթել անդամներին նայիվ գյուղատնտեսական կատարելագործված գործիքներ: Այդ հիման վրա, գյուղկոոպկենտրոնի նախաձեռնությամբ մեր ընկերությունը այժմ վերանվանվել և «վարկային գյուղատնտեսական ընկերություն», վորի կանոնադրությունը արդեն ներկայացված և կենտրոնին գրանցման յենթարկելու և հաստատելու համար:

Ընկերության անդամների ընդհանուր թիվը հասնում և 146 հոգու, վորոնցից 39-ը Նոր-Բայազետցիներ են, իսկ ֆաջածը քաղաքի մոտակա գյուղերից: Դրանցից 141 անդամ մուծել են բաժնեվճարը լրիվ (10 ռ.), մեկը մուծել և 5 ռ., իսկ 4 անդամ չեն մուծել չքավորություն պատճառով: Մուտքի վճարը 50-ական կոպ.

մութել են 144 անդամ. մութված բաժնեվճարների գումարն է 1415 ուրբլի, իսկ մուտքի վճարը՝ 72 ուրբլի. Բոլոր անդամները վարկավորված են:

Ընկերութունը գյուղբանկից ստացել է 2500 ո. 24 թ. սեպտեմբերի 15-ի ժամկետով և գերանդիներ 300. հատ 523 ո. 7 կ. արժողությամբ 10 տոկոս վերադրով: Այս պարտքը իր ժամանակին ընկերության վարչութունը չի կարողացել վճարել: Ստացված փոխառությունը բաժանվել է անդամներին դրամով վարկավորելու, իսկ գերանդինները ինքը վարչությունը անկարող լինելով ցրել իր անդամների մեջ՝ վաճառել է տեղիս, միասկուպին 45 ո. 63 կ. ոգուտով և այն պայմանով, վոր ընկերության անդամներին բաց թողնվի ինքնաբերից 10 կոպ. հավելումով:

Վարչութունը վարկը բաժանել է գլխավորապես մայիս ամսում, վորպեսզի միջոց տրվի անդամներին սերմացու գնել ցանքի համար, վորը գրեթե չի հաջողվել կենտրոնից ուշ ստանալու պատճառով, վարկ ստացել են 144 անդամ. մեծամասնութունը 30-ական ուրբլի, իսկ մի քանիսը 40 ո. և 1 անդամը 10 ո. վերադրել 12 տոկոսով: Անդամներին վարկը վերադարձրել են 61 հոգի, այնել վոչ լրիվ. վոմանք բաժնեվճարը պահել են դիտմամբ՝ դուրս գալու նպատակով, իսկ մնացած մեծամասնությունը մինչև որս չի վերադարձրել իր պարտքը. պատճառը գլխավորապես անդամներին չբավորությունն է և մասամբ ել անպարտաճանաչությունը: Այդ վերջինների նկատմամբ թեև վարչութունը կորուզ միջոցների չի դիմել, բայց վերջին ժողովի վորոշմամբ ձեռնարկելու յե վարչական միջոցով գանձելու մնացորդը, Ընկերության ունեցածը և պարտքը հետևյալ պատկերն է ներկայացնում, ինչպես ցույց է տալիս դեկտեմբերի ամսահաշիվը:

ԱԿՏԻՎ—Վարկավորում	—	2087 ո.
Վարչական ծախսեր	71 ո. 95 կ.	
Տրված տոկոսներ	—	88 ո. 19 կ.
Կանխիկ դրամ	—	1512 ո. 81 կ.
		4759 ո. 95 կ.

ՊԱՍՍԻՎ—Փայովճարներ	—	1415 ո.
Մուտքի վճարներ	72 ո.	
Փոխառություն	—	3023 ո. 7 կ.
Ստացված տոկոսներ	193 ո. 85 կ.	
Տուգանքներ	—	10 ո. 30 կ.
Միջնորդ վաստակ	45 ո. 63 կ.	
		4759 ո. 95 կ.

Ընկերության վարչությունը ունեցել է 9 նիստ, թե խառն խորհրդի անդամների և թե առանձին վարչական. շոշափվել և քննվել են՝ ավանդների, գրավական վերցնելու ձևի, փոխառության ժամանակամիջոցի յերկարության, նրա տոկոսի, գյուղ բանկից վարկ խնդրելու և այլ հարցեր:

Ընկերության անդամներից ըստ ունեցած հողի քանակի 1-3 դեսյատին ունեցողները կազմում են 45 տոկոսը, 3-5 դես. ունեցողները՝ 38 տոկոս և 5-8 դես. ունեցողները՝ 17 տոկոս: Ըստ տարեկան յեկամտի 100-300 ո. ստացողները կազմում են 60 տոկոս, 300-500 ո.՝ 25 տոկոս, 500-1000 ո.՝ 13 տոկոս, 1000 և ավելի ստացողները՝ 3 և կիս տոկոս:

Անդամներից արհեստավորներ են 8 տոկոսը, ծառայողներ 16 տոկոս, իսկ մնացյալ 76 տոկոսը գյուղացիներ են, պարապում են հողագործությամբ և մասամբ մեղվաբուծությամբ:

Վերստուգիչ հանձնաժողովի անդամները իրենց պարտականությունները հշտությամբ չեն կատարում, հաճախ նույնիսկ բացակայում են ժողովներից:

Մինչև որս վարչութիւնը ղեկավարվել է Պետ-
բանկից ստացված փոխառու-խնայողական ընկերու-
թյան կանոնադրութեամբ: Կենտրոնը հարկ յեղած ու-
շադրութիւնը չի դարձրել ընկերութեան վրա:

Վարչութիւնը ծրագրել է բացի անդամներին
վարկ բաց թողնելուց, հայթաթել նայել գյուղատնտե-
սական գործիքներ՝ գութաններ, սեպարատորներ, ման-
գաններ, շարժացան մեքենաներ և այլ մեղվաբուծական
գործիքներ և տարածել ընկերութեան անդամներին մեջ,
նրանց գյուղատնտեսական մշակույթի ձեւերը բարելա-
ւելու: Անհրաժեշտ է կենտրոնի նյութական աջակցու-
թիւնը, այսպէս՝ 40—50 ա. վարկ տալով գյուղացիու-
թեան նրա տնտեսութիւնը չի բարձրանա, գյուղատն-
տեսութիւնն էլ ցանկալի չափով չի զարգանա:

ՅԵԼԵՆՈՎԿԱՅԻ ՇՐՋԳՈՐԾԿՈՄԻ ԱՇԽԱ- ՏԱՆՔՆԵՐԸ

Գյուղատնտեսական բանկը բաղկել է չքավոր
գյուղացիութեան 2171 փ. 13 դր, ցորեն, 1689 փութ
10 դր. վարի և տարեկան սերմացու: Շրջանի բերքը
կարելի չի բավարար համարել, բացի 5 գյուղերից, վո-
րոնց ցանքը կարկուտը փչացրել է: Ճիշտ է, սովորա-
նութեան դեպքեր չեն յեղել, բայց կան ծայր աստիճանի
չքավոր ընտանիքներ, վորոնց անհրաժեշտ է նյութա-
կան աջակցութիւն ցույց տալ:

Սկզբներում շրջակայի հաճախակի փոփո-
խումը խոչնդոտ էր հանդիսանում վարչական աշխա-
տանքների կանոնավոր կատարման, բայց վերջերս մի-
լիցիայի աշխատանքները ընթանում են նորմալ:

Յելենովկայում կազմակերպված է վարկային ըն-
կերութիւն: Վարչութեան անդամներից մեկը շահա-

գործել էր ընկերութեան դրամները. վարչութեան կազմը
փոխվում է. կատարվում է քննութիւն հանցավորնե-
րին պատասխանատվութեան յենթարկելու: Յերկու
գյուղում կազմակերպված են կաթնատնտեսական
արտեւներ, իսկ յերկու գյուղում էլ բացվել են սպառո-
ղական կոոպերատիւներ: Որդակու, Շահրիդ, Ձոչո գյու-
ղերում կառուցվել է դպրոցական շէնքեր: Դոմաշեն
գյուղը Ձանգու գետի վրա կառուցել է ժեռ փայտյա
կամուրջ, Բոլոր դուղերում, բացի Նորաշենից, կան
դպրոցներ, լիկկայաններ և խրճիթ-ընթերցարաններ.
վերջինների աշխատանքները դեռ վերջնականապէս
կանոնավորված չեն:

Գյուղ միաստուրքի 75 տոկոսը—25,625 ա. 36 կ.
գանձված է: Հավաքվել է 324 ա. 48 կ. տուգանք,
Սերմավարկից գանձված է 2227 ա. 60 կ.:

Շրջգործկոմը ունեցել է 231 ա. 12 կ. մուտք, վո-
րից ծախսված է 143 ա. 95 կ.: Կապը գյուղխորհուրդ-
ների հետ, թե գրավոր, թե կենդանի, յեղել է ուժեղ:
Բոլոր գյուղխորհուրդները աշխատել են բավարար, բա-
ցի Նորաշենից:

Տեղի յեն ունեցել գոյութեան 7 դեպքեր, վորոն-
ցից 4 բացված են: Բացված է նայել Յելենովկայում
կատարված անասունների գոյութիւնը: Ծեծի և ան-
կատարված անասունների գոյութիւնը են 15. գործը հանձն-
ատվութեան դեպքեր պատահել են 10 խուղար-
ված է քննական մարմիններին: Յեղել են 10 խուղար-
կութեան դեպքեր, վորոնց միջոցով հաջողվել է յերե-
վան հանել 5 փչացած հրացաններ և մի քանի սրեր:

Շրջգործկոմների նախագահների հաճախակի փոփո-
խումը անշուշտ անդրադարձել է աշխատանքների վրա:

Շրջգործկոմի, գյուղխորհուրդների նիստերի բա-
նակի, շոշափված հարցերի ընույթի, կայացած կոնֆե-

րանները և տարած ալ աշխատանքների մասին տես տախտակներ №№ 3, 4, 5:

ՄԱՐՏՈՒՆԻ ԵՐԶԳՈՐԾԿՈՄԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

Շրջանի տնտեսական դրությունը մխիթարական չէ: Ավելի վատ է վերջերս շրջանում տեղավորված գաղթականների դրությունը: Վերջին տարիների բնական պատահարները ուժեղ չափով աղղել են շրջանի ընդհանուր տնտեսության զարգացման վրա:

Շրջգործկոմը հնար յեղածին չափ աջակցություն է ցույց տվել չքավոր գյուղացիության, կարմիր բանակայինների ընտանիքներին, հաշմանդամներին, Գաղթականներին բաժանված է 35 գլուխ լծկան անասուններ և մեկական ձեռք հագուստ: Զբաղոր տնտեսություններին բաժանված է 4291 փուխ սերմացու:

Շրջփոխոգկոմը ունեցել է 1885 փ. գարի, 240 փ. ցորեն է 500 փ. գետնախնձոր: Զբաղորներին բաժանված է վորպես սերմացու 1736 փ. ցորեն ու գարի է 400 փ. գետնախնձոր: Բաժանված սերմացուից գանձվել է 2158 փ. հացահատիկ է 1450 փ. գետնախնձոր:

Մերձակա գյուղխորհուրդները ունեցել են պարբերաբար միացյալ նիստեր, վորոնց արվյուղները անշուշտ զրահան են:

Շրջանում կատարված են մի շարք շինարարական աշխատանքներ՝ վերանորոգված են կամուրջներ, առուներ, դպրոցական շենքեր և այլն:

Շրջգործկոմը հաճախ հրավիրել է գյուղխորհուրդների նախագահներին խորհրդակցության, վորտեղ լավել են նախագահների զեկուցումները և տրվել են ցուցմունքներ նրանց ապագա գործունեության վերաբերյալ: Շրջանում կա 19 գյուղ, 16 գյուղխորհուրդներ:

վերջիններից չորսը որինակելի չեն: Աչքի չեն ընկնում Յերանոսի և Վ. Ադյամանի գյուղխորհուրդները:

Շրջմիլիցիայի կազմը բաղկացած էր 12 հոգուց. տեղափոխումների և կրճատմանից հետո մնացել է 8: Միլիցիան իր ձիաների համար պատրաստել է մոտ 2000 փուխ խոտ:

Գործության դեպքեր պատահել է 50, կուլի է ծեծի—13, անպատվություն—8, հրգեհ—5, խեղդվել է լճում—1, բքով—2: Գործության դեպքերը մեծ մասամբ բացված են:

Շրջանում ծնվել են—1774 հոգի. արական—612, իգական—562: Մահացածներ—404, արական—251, իգական—213: Ամուսնություն—184, ապահարպան—4:

Շրջանում կա մեկ բուժակայան, վորը բժիշկ չունի և հնարավորություն էլ չունի շրջանի բժշկասանի և հնարավորություն էլ չունի բավարարություն տալու: Բուժակայանը հաճախել են 1698 հիվանդներ: Աչքացավ, բոսը տարածված են գյուղերում:

Միաստուրքից գանձվել է 50,000 ուրլի: Ազգաբնակչության մեջ մեծ ցանկություն կա գյուղերում կոռպերատիվներ բանալու:

Շրջգործկոմների, գյուղխորհուրդների նիստերի քանակի, շրջափված հարցերի բնույթի, կայացած կոնֆերանսների և տարած ալ աշխատանքների մասին տես տախտակներ №№ 3, 4, 5:

ԲԱՍԱՐԳԵԶԱՐԻ ԵՐԶԳՈՐԾԿՈՄԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

Շրջանում նկատվում է, վոր ազգաբնակչությունը լուրջ ուշադրություն է դարձնում անասնապահության վրա: Գյուղացության տնտեսության վերելքի հետ նը-

կատվում են հայիվ կուլակ տարրի կողմից չքավորներին իրենց ազդեցութան տակ պցելու փորձեր:

Հայառը և կոոպերատիվը շրջանի շուկայի առևտուրը վերցրել են իրենց ձեռքը: Հայառը—60 առևտուր, իսկ կոպերատիվը—25 առևտուր: Երջանը կարիք է զգում հացահատիկի ներմուծման. այդ ի նկատի ունենալով հիշյալ հիմնարկությունները հացահատիկի պատրաստություն են տեսնում գարնան գյուղացիության վաճառելու: Արդեն պատրաստված է 12048 փ. 14 ֆ. հացահատիկ:

Այստեղ ել, ինչպես մյուս շրջաններում, ազգաբնակչությունը մեծ ցանկություն ունի կոոպերատիվ խանութներ բացելու:

Չքավոր տնտեսություններին բաժանված է 8481 փ. սերմացու ցորեն: Ցանկացած արդյունքը չի ստացվել՝ տնտեսությունների մի մասը փոխանակ ցանկիւղեկերի է, իսկ ցանածն ել—փշոցավ բնական պատահարներից: Հաջողվել է գանձել սերմացուի 60 առևտուր:

Երջանում միաստուրքի հաշվառման ժամանակ մի քանի տնտեսություններ տվել էյին վոչ ճշգրիտ տեղեկություններ իրենց անասունների քանակի մասին: Մինչիվ դեկտեմբերի վերջը գանձվել է 74342 ու. 32 կ.

Երջվոխոգկոմը իր հերթին բաժանել է չքավոր տնտեսություններին 1500 փ. սերմացու, վորից անվերադարձ է տրվել 113 փ. Այժմ փոխոգկոմը ունի՝ 213 փ. 13 ֆ. ցորեն, 1971 փ. գարի, 530 փ. 20 ֆ. գետնախնձոր, 3 փ. 3 ֆ. աղ, 16 ֆ. բուրդ, 27 ֆ. ձեթ, 453 ու. կանխիկ գրամ, 32,8 մետր մանուֆակտուրա, 1 ձի և 50 վոչխար:

Խոշոր գողությունից դեպքեր չկան և 4, վորից 3-ը

բացված է. մանր գողություն 15, բացված է 11 ք. բըքով խեղդվել են 2, մահափորձեր 16, սպանություն 3: Միլիցիայի միջոցով կատարված է 39 խուզարկություն. յերեվան և հանված 5 ապրճանակ և 12 հրացան:

Չնայած գյուղխորհուրդները իրենց աշխատանքները բաժանել են սեկցիաների, բայց վերջինները համարյա չեն աշխատել՝ գյուղից բացակայելու պատճառով: Աշխատանքի ծանրությունը ընկած է յեղիլ նախագահների վրա:

Թրքական գյուղերի խորհրդները ավելի թույլ են աշխատել. չի յեղիլ աշխատանքի ծրագիր և կատարել են միայն վերելից յեկած հրահանհները:

Երջգործկոմը հրավիրել է գյուղխորհուրդներին նախագահների խորհրդակցություն, վորտեղ տրվել է աշխատանքի վերաբերյալ ցուցմունքներ և ուղղություններ:

Միլիցիան իր պարտականությունները կատարել է կանոնավոր. վարմունքը յեղիլ է կորեկտ և ազգաբնակչության կողմից չեն յեղիլ դժգոհություններ:

Գետազը ապահովագրել է 8350 փ. ցանքա կար. կտահար յեղած 12 գյուղերից միայն յերկուսն է ստացել պետապից վնասը: Ապահովագրված ցանքսերի տոկոսները կազմում են 4194 ու., իսկ կարկտահարության ներքը կազմում է 3759 ու. 90 կ.

վնասը հասնում է 3759 ու. 90 կ. կատարված է փոխադրական միջոցների հաշվառում:

Չազսի աշխատանքները ընդունում են կանոնավոր: Ծնված են 1388. մեռել են 472, ամուսնություն 255 և ապահարպան 3:

Երջկենտրոնում յեղիլ է բժիշկ, իսկ Ն. Գյոգալ-Պարա գյուղում՝ բուժակայան: Սրանք շրջանի բժշկասանիտարական կարիքներին չեն կարողանում բավա-

րարել: Բշփակահան ոգնություն են ստացել 5000 հոգի: Մեծ չափով տարածված է աչքացտվ, բոս. մորթու հիվանդությունները: և. Պյոզալդարա գյուղում կան յեւրեք բորոտներ:

Շրջաօրծկոմների, գյուղխորհուրդների նիստերի քանակի, շոշափած հարցերի բնույթի, կայացած կոնֆերանսների և տարած այլ աշխատանքների մասին տես տախտակներ №№ 3, 4, 5:

Տ Ա Խ Տ Ա Կ № 3

գավառի համագումարների, կոնֆերանսների և խորհրդակցուցումների
1924 թ. հունվարի 1-ից մինչև 15 հունվարի 1925 թ.

Երջօրծկոմների անունը	Ընդամենը	Նորոգված հարցերի բնույթը										Ընդամենը	
		համալսարանական	գյուղական	գյուղական	գյուղական	գյուղական	գյուղական	գյուղական	գյուղական	գյուղական	գյուղական	6	7
1 Յեղիսիմիայի շրջան	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	28	70
2 Մարտունիի »	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—
3 Բասարգ. շրջ.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ընդամենը	3	4	5	2	1	—	—	—	—	—	—	4	185

Տ Ա Ն Տ Ա Կ

Շրջագործկոմիտեի

Շրջանների անունները	Գ Ր Ա Ս Ե Ն Յ Ա Կ									
	Յ Ե Լ Ի Գ					Մ ա ի ց				
	Գավգործկոմիտե	Գյուղերուհուրգ-	Զանազան հիմ-	հարկներին	Այլ և այլ գրու-	Բյուռները	Գավգործկոմիտե	Գյուղերուհուրգ-	Զանազան հիմ-	հարկներին
1 Յեղիսով կայի շրջան	813	798	671	221	2503	379	788	473	198	183
2 Մարտու- նիի շրջան	337	904	389	104	1734	383	631	766	128	195
3 Բասարգե- հարի շրջ.	—	998	1806	166	2970	—	1146	908	705	276
Ընդամենը	1150	2700	2866	491	7207	762	2615	2147	1031	654

№ 4

գործունեությունից

Շրջագործկոմիտեի անունները	Շուրջավաճ հարցերի քանակը									
	Վարչական գործակալություն	Կրթական	Ֆինանսական	Առողջապահական	Հողգյուղատնտես.	Զինվորական պայքար	Հասարակական գեմ	Ծառայություն. փոփոխ.	Կոոպերացիայի	Տնտեսական.
1 Յեղիսով կայի շրջան	143	36	5	2	2	6	2	—	10	60
2 Մարտու- նիի շրջան	383	51	25	25	—	20	6	5	3	26
3 Բասարգե- հարի շրջ.	183	54	2	2	3	24	7	—	—	94
Ընդամենը	709	141	32	29	5	50	15	5	3	36

Գյուղխորհուրդների և գյուղ գործկոմիտեների գործունեյությունը

[illegible]

*) Բաղաբի շրջանը շրջագործկոմ չունի

ՄԻ ՔԱՆԻ ԽՈՍՔ ԳԱՎԳՈՐԾԿՈՄԻ ԳՈՐԾՈՒ-
ՆԵՅՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Համեմատելով Ն.-Բայազետի գավգործկոմի 1924 թ. աշխատանքը 1923 թվի հետ՝ տեսնում ենք, վոր գործկոմի աշխատանքները ընթացել են նորմալ և վոր ամենազլխավորն է՝ աշխատանքները բոլոր բնագավառներում խորացել են: Սակայն սխալ կլիներ յեզրահացնել, վոր գործկոմը իր աշխատանքը հարյուր տոկոսով կատարել և: Այդ նա անել չեր կարող հենց այն պարզ պատճառով, վոր գործկոմը մուտք է ունեցել 58,872 ո. 52 կ., այն ինչ նախատեսված էր 71,907 ո. 93 կ.: Պարզ է, վոր գործկոմը այդ սուղ միջոցներով ավելին անել չեր կարող:

Այս տարի գործկոմի բյուջեն ավելի ուժեղացել է և նա պիտի իր բոլոր ուժերը լարի աշխատանքին ել ավելի խորացնելու և ընդլայնելու:

Գավգործկոմի նախագահություն

Գրասենյակար № 12

Տպրարան Ն.-Բայազետի տեղ. տնտ. բաժնի տիբ. 1

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0047911

